

אוצר

בין אדם לחבירו

צילומי מקורות

בעדק תשפוט

מכון תורת האדם לאדם
צפת

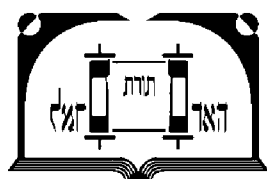
מכון לביקורת אמות אמת ופיקוח המעורר המאמין

בס"ד

אוסף צילומים בהלכות בין אדם לחבירו

ניתן לערוך חיפוש בתוך הקובץ CTRL F

ניתן לפתוח חלון סימניות לראות רשימת הספרים CTRL B

מכון למקור הלכות שנין אדם למיכרו והפנתון

מכון תורת האדם לאדם, צפת

פרק יז

ואל תתיאש מן הפורענות שכל מי שהיא מתיאש מן הפורענות לבו מסחר עליו כל הזם שנאמר אשרי אדם מסחר תמיד (משלי כ"ח י"ד א). וכן את מצא באיוב שמטה שנתירא בו לקה. נתירא מן השחין בו לקה ב) שנאמר כי פחד פחדתי (וגו') לא שלותי ולא שקמתי ולא נחתי ויבא רוגז (איוב כ"ח ב) ג);

דבר אחר אל תתיאש מן הפורענות זה (יהויקים) (יהויכין) מלך יהודה שהיה חבוש בבית האסורים ולא נזכר עד שלשים ושבעה (שנה) שנאמר ויהי בשלשים ושבע שנה לגלות יהויכין מלך יהודה (וגו') (מלכים ב' כ"ג); כתוב אחד אומר בעשרים וחמשה לחדש (ירמיה נ"ב ל"א) (אלף) (וכתוב אחד אומר) בעשרים (ושבעה) (מלכים ש"ב). אלא כשבא עשרים וחמשה מת (קמנו) (שמנו) של יהויכין מלך יהודה ובעשרים וששה נקבר ר). בעשרים (וששה) (ושבעה) נכנס אויל מרודך בבית האסורים (ה) ומצא שם מלכים אסורים ואמר ו) לדם מה טיבן של אלו. (אמרו לו) על שמרדו על דבריו של מלך. וזה למה הוא חבוש. א"ל על חנם. אמר להם רואה אני שמא שומה היה אבא זה שמרד עליו חבשו ו) וזה שלא מרד עליו חבשו. והלא אין דרכן של מלכים אלא להיות (יושב) (יושבים) על בימה שלהם והמלכים (האחרים) יושבים מימנם ומשמאלם. בקש (להוציא) (להוציא את אביו מקברו) והוציאו וגררו. אמר אין המלך מבטל גזרת מלך אלא אם כן הוציאוהו וגררוהו (ה) שנאמר כל (מלכים) (מלכי גוים שכבי בכבוד איש בביתו וגו') ואתה השלכת מקברך כנצור נתעב (ונאלח) לא תחד אתם בקבורה (ישעי' י"ד י"ח כ" ט);

ולא הספיק הקב"ה בידיהם ובא מלאך וחבטן בקרקע כ): יחיד יושב ועוסק בתורה שכרו מתקבל במרום שנאמר ישב בדר וידים כי נטל עליו (איכה ג' כ"ז) משלו משל למה הדבר דומה לאחד שהיה לו בן קמן הניחו ויצא לשוק עמד ונטל את המגילה והניחה בין ברכיו והיה יושב והגנה בה. כיון שבא אביו מן השוק אמר בא ראו בני קטן שהגחתיו ויצאתי לשוק מה עשה כב) מעצמי למד ונטל את המגילה והניחה כג) בין ברכיו והיה יושב והגנה בה כד). הא למדת שאף יחיד שיושב ועוסק בתורה שכרו מתקבל במרום בה);

והוי דן את כל האדם לכף זכות מעשה בריכה אחת שנשנית והלכו אחריה שני חסידים לפדותה. נכנס אחד מהם לקיבה של זוגות כו) כשיצא אמר לחבירו כמה חשדתני. אמר שמא לידע ככמה דמים היא מהרהגת כז). א"ל העבודה כך היה. א"ל כשם שדנתני לכף זכות כך הקביה ידין אותך לכף זכות כט);

שוב מעשה בריכה אחת שנשנית והלכו אחריה שני חסידים לפדותה ונתפס אחד מהם לשום לסמים וחבשוהו בבית האסורין. בכל יום ויום היתה אשתו מביאה לו לחם ומים. יום אחד אמר לה לכי אצל פלוני ואמרי לו שאני חבוש בבית האסורין (מפני הזנות) והוא יושב ושוחק בבית ואינו משגיח על דריכה. אמרה לו לא דיך שאתה חבוש בבית האסורים אלא שהיית מתעסק בדברים בטלים. לא הלכה אלא היתה מתעסקת בדברים בטלים. אמר לה כבקשה ממך לכי ואמרי לו. הלכה ואמרה לו. מה עשה אותו האיש הלך והביא ככף והרב ובני אדם עמו והוציאו את שניהם. כשיצא אמר להם תנו לי ריבה זו שתישן עמי בכנדיה על המטה. לשחרית אמר להם הטבילוני והטבילוהו. אמר לטבילוהם לטבילה שלי במה חשדתוני. אמרו לו אמרנו כל אותן ימים שהיה חבוש בבית האסורין היית רעב וצמא ועכשיו יצאת לאויר העולם וחס בשרך עליך ושמא ראית קיי. א"ל לטבילה של ריבה זו במה חשדתה. אמרו לו שכל אותן הימים שהיתה שרויה בין הנכרים היתה אוכלת משלהם ושותה משלהם עכשיו אמרת הטבילוהו כדי שתתהר. אמר להם העבודה כך היה ואתם שדנתני לכף זכות המקום ידין אתכם לכף זכות כט);

הערות לנו"ב

פ"א א) אולי צ"ל שאינו מתיאש וכי לבו מסחר עליו וכו'. ב) בכייה מן השחין נתיירא כי לקה. ג) ע"י נז"א סוף פ"ט וכל הפסקא מן וכן את מצא וכי נראה שהיא הוספה בגלגל ונאמרת דבריה סותרים לכונת המשנה. ד) בכייה נקברה. ה) בכייה לבית האסורים. ו) אמר בכייה. ז) בכייה חרש וכן לקמן (ה) בכייה הוציאו וגררו. ח) הוספתי ע"פ כ"ה והסגרתו מלת ונאלח מסבא לפי שאינו שם במקרא.

הערות לנו"א

כ) המלאך בכיו ועי' מהררין י"ט ע"ב לשון כזה. כא) אמר להם בכ"י ועתומי. כב) בה עשה ליתא בכ"י ועתומי. כג) לומר ונטל המגילה בין וכי בכ"י ועתומי. כד) הגהתי ע"פ הכ"י ובספרים ולומר בה. כה) ע"י אבות פ"ג ס"א ומיו ובפירוש הרע"ב והתו"ט שם שיר השירים רבה פ"ח וקהלת רבה פ"ד שם ברכות ו' ע"א שבת ס"ג ע"א וסוכה י"ג ע"א ובתוספות שם ד"ה עלשה ובלקו"ט על הפסוקים המובאים כאן. כו) של זוגות ליתא בכ"י. כז) מהרהרת בכ"י ועתומי. כח) אותך לזכות בכ"י. כט) כך היא גורסת הספרים ע"י התומי ובכ"י מן מפני הזנות עד בדברים היא ליתא בכ"י) שוב מעשה באשה ריבה אחת שנשנית והלכו לשים וכי ליטות וכי וכל יום היתה מביאה וכי לבו אמרי לפלוני אני חבוש בבית האסורים ואתה יושב ושיתק בתוך ביתך מפני כה הזכית הוה אמרה לו לא דיך וכי אלא שהיית מתעסק בדברים בטלים א"ל כבקשה ממך לכי ואמרי לו. הלכה אמרה לו מה עשה איתו הלך והביא וכי לשחרית וכי אמר להם הטבילוהו והטבילוהו. אמר להם במה חשדתנו אמרו לו כל אותן הימים היית חבוש וכי והיה רעב וצמא ועכשיו יושב ושוחק בבית ואינו משגיח על דריכה. אמרה לו לא דיך שאתה חבוש בבית האסורים אלא שהיית מתעסקת בדברים בטלים. אמר לה כבקשה ממך לכי ואמרי לו. הלכה ואמרה לו. מה עשה אותו האיש הלך והביא ככף והרב ובני אדם עמו והוציאו את שניהם. כשיצא אמר להם תנו לי ריבה זו שתישן עמי בכנדיה על המטה. לשחרית אמר להם הטבילוני והטבילוהו. אמר לטבילוהם לטבילה שלי במה חשדתוני. אמרו לו אמרנו כל אותן ימים שהיה חבוש בבית האסורין היית רעב וצמא ועכשיו יצאת לאויר העולם וחס בשרך עליך ושמא ראית קיי. א"ל לטבילה של ריבה זו במה חשדתה. אמרו לו שכל אותן הימים שהיתה שרויה בין הנכרים היתה אוכלת משלהם ושותה משלהם עכשיו אמרת הטבילוהו כדי שתתהר. אמר להם העבודה כך היה ואתם שדנתני לכף זכות המקום ידין אתכם לכף זכות כט);

י"ח
ג'ה
ש
כ
סו

כשם שהצדיקים הראשונים היו חסידים כך בהמתן היו חסידות ל). אמרו גמליו של אברהם אבינו לא נכנסו לבית שייש בו ע"א שנאמר ואנכי פניתי את הבית ומקים לגמלים (בראשית כ"ד ל"א) לא) ואנכי פניתי את הבית מטרפים, ומה ת"ל ומקים לגמלים מלמד שלא נכנסו לבית לכן הארמי עד שפנו כל הע"א טפניהם לב): מעשה בחמורו של רבי חנינא בן דוסא שנכבדו לסטים וחבשו את החמור בחצר ורניחו לו תבן ושעורים ומים ולא היה אוכל ושותה לב), אמרו למה אנו מניחין אותו שימות ויבאיש לנו את החצר לד), עמדו ופתחו לה את הדלת לה) והוציאוה והיתה מנהקת לו) והילכת עד שהגיעה אצל רבי חנינא בן דוסא, כיון שהגיעה אצלו ישמע בנו קולה א"ל אבא דומה קולה לקול בהמתנו לו) אמר לו בני פתח לה את הדלת שכבר פתח ברעב לח), עמד ופתח [את] הדלת לס) והניח לה תבן ושעורים ומים והיתה איכלת ושותה ס), לפיכך אמרו כשם שהצדיקים הראשונים היו חסידים כך בהמתן חסידות כמותן טא):

פרק ט

נתאי הארבלי אומר הרחק משכנ רע ואל תתחבר לרשע ואל תתייאש מן הפורענות א):

כל שהוא בטובה לא (נתייאש) [יתייאש] מן הפורענות זה צדקיהו מלך יהודה, וכל שהוא בפורענות לא (נתייאש) [יתייאש] מן הטובה זה יהויכין מלך יהודה שנאמר וידבר אתו טובות (מלכים ב' כ"ה ב"ט) י), מה טובות דיבר עליו א"ל אל תירא שלא חבשך הדיוט אלא מלך כיוצא בך יא), אע"פ שסרח עליך אבא אף אני סירחתי עליו, הוצאתיו ונרתיתו, והעביר ממנו בגדי כלאו והלבישו בגדי מלכות שנאמר ושינא את בגדי כלאו (שם שם ל"ג), וכי יכול היה עמו אוכל או עמו היה שותה ללמדך שהיתה [מלכות מעלה] לו (סלדיה) [סלרין] יב) בכל שנה ושנה שנאמר וארוחתו ארוחת תמיד נתנה לו (שם ל"ד) ג):

פרק יח

נתאי הארבלי אומר עשה לך רב לחכמה וקנה לך חבר למשנה והוי דן את כל האדם לכף זכות א):

הרחק משכנ רע אחד שכנ שכנית ואחד שכנ שבחויץ ואחד שכנ שבשרה ב), מלמד שאין הנגעים באין אלא בעונו של רשע, עונותיו של רשע גרמו לו לסתור כתלו של צדיק, כיצד כותל שבין רשע לבין צדיק נראה נגע בביתו של רשע ככתלו שבינו לבין הצדיק נמצא סותרין כתלו של צדיק בעונו של רשע ג).

הערות לנו"א

יום היתה אשתו כביאת לו לחם ומים יום אחד אמר לה לכו אמרו לפלוני שאני הבוש בבית האיסורין אלא היתה מתעסקת בדברים בטלים אמר לה בכקשה סמך לכו אצלו ואמרו לו הכי הלכה ואמרה לו מיד עמד נטל כסף והובו ובני אדם והוציאו את שניהם מבית האיסורין אמר לו אנתו הכסד שהיה חבוש תנת לי ריבה זו ותישן עמי הלילה בבגדיה על הכמה לשחית אמר להם הטבילוני והטבילוהו במים והלכו להטבילוהו אמר להם טבילוהו זו במה חשדתוני אמרו לו כל אותן הימים שהיית חבוש בבית האיסורין רעב וצמא ועכשיו שיצאת לדונתה חם כשרך מעליך ושמא נקראת ולטבילוהו אני צריך וריבה זו במה חשדת אותה טבילוהו אמרו כל אותן הימים שהיית שרויה בן הגוים היתה אוכלת ושותה משלהם ועכשיו אמרת הטבילוהו כתי שתהא מהורה אמר להם העבדוה כך היא המעשה כשם שדנתוני לכף זכות כך ידון

הערות לנ"ב

י) בכייה כל שהוא בטובה לא נתייאש מן הפורענות וכל שהוא בפורענות לא נתייאש מן הטובה, ואח"כ הנלך ומסרש כפנינים, ובעיקר הדברים ע"י סדר עולם פכיה והוא ג"כ בולקיש ושעיה ר' רפ"ו ובילקוט ירמיה שם ובילקוט דניאל אלף נ"ט וע"פ דוגמאות אלה הגהתי ג"כ יתייאש במקום שנתייאש, וע"פ בעץ יוסף בסדר עולם שם יא) בכייה כיוצא בך תבשר, יב) הגהתי מסבא ובכיה סל ריוח בטעות וע"י בערוך ערך סלרין וענינו כסום כסף קצוב, ג) ע"י וקרא רבה פ"ח ואגרות תלוקות הן פ"ח א) ע"י אבות פ"א משנה ו' ושם תולה

בביתו הלבנות הטובה וגם לפניהם היתה הנוסחא כעין זה, והנה כצירוף כל אלה הנוסחאות שאין איתם כהם כחוקה כחלכתה היה נראה לי להגיה ולתקן כעין זו; מעשה בריבה את שנסבית וכי אמר לה לכו אצל פלוני ואמרו לו שאני חבוש בבית האיסורין לא הלכתי אלא היתה מתעסקת בדברים בטלים אמר לה בכקשה וכי לשחית אמר להם הטבילוהו והטבילוהו, הטבילוהו והטבילוהו, אמר להם במה חשדתוני וכי וע"פ נוסחת הגרי"א וא"י וע"פ בב"י ע"ב ותדבא"ז פ"טו מעשים כעין אלה. ל) כך בהבנת חסידה כמיתון בכ"ע, לא) בכ"ע לא נכנסו לע"ז מימיהן ובתו"ס לבית שיש בו ע"ז ע"ש, לב) בכ"א מן לגמלים האי לגמלים הכי ליתא ובכ"ע ומקום לגמלים ומה ת"ל לגמלים וכי ע"ז שפינו כל ע"ז וכי וע"י כ"ד פ"ט הדרשה על ואנכי פניתי הבית, ג) בכ"ע וחבשו אותו בחצר והניחו לו תבן ושעורים ומים, ד) בכ"ע אמרו כה אנו מניחין זו ע"ד שחמתו וחבאיש לנו וכו', לה) לה דלת בכ"ע, לו) בכ"ע וגם בנו"א שבספרים משתקת והנוסחא הרגילה היא ומושכת ואנכי הגהתי לפי הדגמאות, לו) כיון שהגיע אצל ר"ח בן דוסא וכי בכ"ע ובספרים בנו קולו וכי דומה קולו, לח) בכ"ע א"ל ר"ח בני פתח לה הדלת שכבר פתח היא ברעב, לט) כן הוא בכ"ע ובספרים לו דלת, ס) בכ"ע תבן שעורים וכי אוכלת והיתה שותה, מא) ע"י חולין ו' ע"ב וירושלמי דמאי פ"א ה"ב וכ"ד פ"ט ושם כסופר כזה סתמורו של ר' פתח בן יאיר ובשבת ק"יב איתא ולא כסתמורו של ר"ח בן דוסא וע"י ברש"י ובגליון הש"ס שם והבי' כגיה בדברירש"י שם ע"פ הנוסחא כאן וא"י וע"י בספר המפתח לר' נסים ד"ר מ"ז ע"ב. ויש להעיר שכל המשך פוסקא זו כאן היא מורה קצת ואולי משום מעשה דחסידים נקט לה הכא וצ"ע. פ"ח א) ע"י אבות פ"א מ"ז, והנה בספרים כתיביל פרק זה יהושע בן ספריה ונתאי הארבלי וכי והגהתי ע"פ הכ"י וכן הגיהו הגרי"א והמפרשים ובכ"ע עוד בשענות ואל תתחבר לרשות במקום לרשע, ב) ע"י מכוילתא כסכתא דפסחא ס"ג בדיה ושכנו ובס"ע שם אית כ"א והנה לפ"ז היה נראה שהמלות ואחד שכנ שבחויץ הם חוספה מתגליון, ג) הגהתי ע"פ הוצאה ראשונה וכפי שהוגה ע"י תומכי ובכ"ע הרחק משכנ רע וכי שכנ שבשרה מלמד שאין הנגעים באים אלא בביתו של רע עונותיו של רשע גרמו לסתור כתלו של צדיק בצד כותל שבין רשע וכי נראה נגע בביתו של רשע ככתלו של צדיק בעונו של רשע ג), וזכ"א היחק וכי בכ"ע אלא בביתו של רשע עונותיו של רשע גרמו לו לסתור לו כותלו של צדיקם בצד כותלו שכנ רשע

ג"א רג"ג
מ"א ז"ג

אבות דרבי נתן

פרק שמיני

אם של רב ראשון או שני • אגודה נעשה לפניו דאיתא כספרי הכונה שמים
 וגו' דאם ישראל הם למטה באגודה אחת אזי הק"כ נקרא מלך וכן אמר
 משה רבינו ויהי כישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד וזהו הכולה בשמים
 דייקא ר"ל רתובת השמים מורה על גאווה של הקב"ה שישב כשמי' איתמי
 ואגודתו על ארץ כהנה באגודה א' דייקא ר"ל שיוסק' אלמה כהלכה לכל
 על תכונתה וזהו עוסקים ולא קאמר לומדי' ביחד אלא עוסקי' לכרז הלכה
 ולא לקביר על ידיהם עלים עומד כדאי' נשבת אלמלא קיבלו ישראל התור'
 ה' העולם סוד לתוסי וכוהו ולמדו תוסי השאי א"כ כשעול' עומד אזי הקב"ה
 מלך והיינו דווקא אם הם באגודה א' וזהו דקאמר אפי' ג' יש בהם כה זה
 לקרוא אגודה וזהו שמסים ה' שמו שמורה על שהיוה וברא העולם מלך
 עליו שברם מתקבל פי מלבד שפ לכל אחד וא' שבר תורתו נוסף ע"ז
 מתן שבר כגור מה טעום זיס ונשא' ונותני' בהלכה איש אל רעהו היינו כ'
 וכתיב בתרי' ויקשב ה' וישמע דואי כפול לטון אלא ע"כ דכא ללמד רתובת
 ויקשב שהוא קרובה יותר משמיע' שהוא קרוב לאוזן כמו דלת אחר או תקפי'
 אזניו רהמון שיקבלו שבר על עסיקתם והיינו ויקשב ה' • ואומרים וכו'
 פי' מתקבלים עליהם לעשות מצוה בגזירה ובחיוב ולא יהא הדבר עומד
 בספק ודייק ל' מסיפא דקרא וישמע ויכתב בספר זכרון ליראי ה' ולחשבי
 שמו כבר כתיב כרישא דקרא ליראי ה' ועוד מרתיב ולחשבי שמו דמשמע
 דיראי ה' מה דרתיב כרישא דקרא לאו לחשבי שמו קרן עושה מצוה קן
 נקרא' ויש לא נזכר שום רמו כקרא מן העשית מצוה אלא ע"כ הויל
 שמקבל' עליהם המצוה וזו בגזירת השם מעלה עליהם הכתיב כאילו עשו
 כבר תמוס דהקב"ה מסכים על ידיהם וגו' כדעם והיינו דקאמר' והולכו עושים
 מיר ר"ל דוראי גמיר המצ' ו' ע"ז תמוס שיש להם חסיים שיש בו חמש
 מן השמים • וכל מלאך ושכטן כקרקע • כל השומע קול מאמר זה תכלנה
 אזניו וכו' וזכרו דהקב"ה יכתוב בספר זכרון וסופו שהמלאך כל ושכטן
 כקרקע ותו הרי אמרו ישכ לעשות מצוה ולא נאנס ולא עשה מעלה עליו
 הכתיב כאילו עשה ויליף מרתיב ולחשבי שמו ודווקא לומר דהכי מיירי
 בלא נאנס וכמו שפירש מהרש"א דוקא נאנס אבל בלאו הכי הוא עובד על
 מצות עשה דא"כ לא היה ליה למתום רק לפרש • וע"כ ז"ל דמסרין
 סיפר יש כאן וכן ז"ל דווקא שאלכס אבל כל"ה כל מלאך ושכטן כקרקע
 וכן ברין עפ"י מה שפ' מהרש"א בכתרא שקולה דקה נגד כל המצות תמוס
 דכל המעלה' עיניו מן הדקה כאילו עובר ע"ז שהרוכסותן דקה הקב"ה
 משלם לו כרתיב מלה ה' חסון דלו המעלים עיניו מליתן יש לו לכ כלעל
 להאזיב בלבו שאין חי' שילם לו א"כ הרי הוא ככופר בעיקר ומורה באלוה
 זכב עכ"ל והדעת מברעת שאין דקה גדולה מז' שפירש סבירו מן השכי
 וכמה מיתות יש בו וכמו שאמרו שכי כולה אות כי' א"כ הדן אות כמו
 שזכור ע"ז חייב שקילה הרי הוא ג"כ כעובר ע"ז נתינת דקה כו' א"כ
 ראיה לו שיכא מלאך ושכטן אותו כקרקע כמו שאמרו אע"פ שד' מיתות
 בטלו דין ד' מיתות לא בטלה וכו' מי שחייב שקילה נופלים מן הגג ושכטן
 כקרקע ונל זה כל מלאך ושכטן כקרקע שהוא מעין שקילה • ומה שדקדק
 לומר דוקא מלאך ולא ע"ז אחי' יתכן לפרש עפ"י מה שכתב הלכות
 הראובני בשם יונת אלם סוד הנווד דקה ואינו משלם גורם שהמלאך
 הממונה על המאמר פיו אותה מצוה שמחייב לעשות כאשר נרוע חמונו עד
 שישלם חייבו הנה המלאך שראוי להיות טוב הוא שליח מצוה נעשה שזכר
 אזלו ר"ל שנעשה פגום כמו המזיקים שנבראו קן השמחות ולא הושלם
 יצירתם לטיב • וע"כ כאשר גס הוא פגום עכ"ל וזהו מלאך דייקא ועומד
 כגודו ויתוב עלבונו ופגמו שפגמו אדם זה כמאמר פיו שזכר דקה ולא
 קיום מאמר פיו ע"ז נקרא מלאך טוב לא כן עתה כאשר פגום • יחיד
 יושב יכו' אין להקשות הרי אמרו שרכ על הכדים שרכ על סוגיאם של ת"ת
 שיושבים בד בד ולא עוד אלא שמתפשי' ומוטאים שני' אשר טאלנו וטאלנו
 דהפס מיירי שיש לו ללמוד עם סבירו והוא ממלך ודאי נקרא קוטל דכסהן
 כ' ביחד וגוסיס זה ליה בהלכה סופס שיעמדו על האמת • אבל כאן איירי
 דהוא יסיד ומתאוה ללמוד עם סבירו ואין מכוי כידו ואפ"ה הוא יושב לבדו
 ולמד מרוב השקותו ומתאוה א"כ מחשבתו ניכר' מתוך מעשיו שלב לשמי'
 או הק"כ ג"כ קובע לו שכר ומשלם • והוא משל לא' שהיה לו כן קטן זה
 רמו שאין לו יכולת ללמוד ב"ע רק עם אביו ואפ"ה מרוב השקותו כאכזו
 יוכל לשוק נטל המגילה והנה כה א"כ בדן ששכרו מתקבל כמרום וקראי
 מיו סתפרי' הכי לפי"ד ה"ל שני' שכר כדד יודים רתובת כדד בא ללמד
 שאין חסריו עמו א"כ כוונתו רגו' • ככל המעשים הנ"ל שכל א' אחר כהם
 שדנתני לבק זכות וכו' כל עין משכיל יתעורר לנו וכי איכא ספיא קמ' תו
 שמי' ואל' לה"ק דהק"כ דין אותך לבק זכות לפי זכותי שכן זה פשוט
 דהק"כ

ת"ת

חוס

זאכלי

איכה

בתורה וטעה אחד מהם הלכה או ראש הפרק או שיאמר
 עד שבא שחור או על שהורש מא זמנין שחברו מהדרו
 יש להם שכר טוב בעמלן שני טובים השנים מן האחד •
 שרשרה שיושבין ועוסקין בתורה מעלה עליהם הק"כ
 כאילו אגודה נעשה לפניו שני • הבונה בשמים מעלותיו
 ואגודתו על ארץ יסרה הקורא למי רים וישפכם על פני
 הארץ ה' שמו האלמדת שאף שלשרה שיוסקין ועוסקין
 בתורה מעלה עליהם כאילו אגודה נעשו לפני הק"כ
 שנים שיושבין ועוסקין בתורה שברם מתקבל במרום שנ
 • אזנברו יראיה איש אל רעהו ויהשכה' אלוהן יראיה
 אלו כשגוזרים גזרה • ואומר נלך ונתיר את האזורים
 ונפדה את השביים והספיקה קיברה בידיהם והולכין
 ועושין מיד ודחושבי שמו אלו שמחשבין בלבם ואומרים
 נלך ונתיר את האזורים ונפדה את השביים ולא הספיק
 הק"כ ביה בדיהם וכו' מלאך וחבטן בקרקע • יחיד יושב
 ועוסק בתורה שכוין מתקבל במרום שני' • ישב בדר
 וידים כינטר עליו משדו הדבר למה הדבר דומה לאחר
 שהיה לובן קטן הניחו ויצא לשוק עמד ונטל את המגילה
 והניח בין ברכיו והיה יושבו והנה בה כין שכאמן ר' זאוק
 אמר להם ראי בני קטן שהנחתו ויצא לשוק ונטל מעצמו
 את המגילה בין ברכיו והיה יושבו ולומד בה היא אלמדת
 שאף יחיד שיושב ועוסק בתורה שכרו מתקבל במרום •

זהו דין את כל האדם לבק זכות • מעש' בריבוי שנשבת
 והלכו אחריה שני חסידים לפדותה נכנס אחד מהם
 לקובה כשיצא אמר לחבירו במה חשדתני אמר שמא
 לידע בכמה דמים היא מהרהרת אמר ליה העבירה כך
 היה • אמר ליה כשש שדנתני לבק זכות כך הק בהידין
 אותך לבק זכות • שוב מעשרה בריבה אחת שנשבת
 והלכו אחריה שני חסידים לפדותה ונתפס אחד מהם
 לשום לסטים וחבשוהו בבית האסורין בכל יום יום היתה
 אשתו מביאה לו להסומים יום אחד אמר לה לבי אצל
 פלוני ואמרי לו שאני חבוש בבית האסורים מפני הונות
 והוא יושב בביתו ושוחק ואנה משגת על הריבה • אמר
 ליה לאדיך שאתה יושב בבית האסורין אלא היית
 מתעסקת ברברים בטלים אמר לה בבקשה ממך לבי
 ואמרי לו הלכה ואמרה לו מה עשה אותך ראש הולך
 והביא בסף וזהו בוני אדם עמו והוציא את שניה כשיצא
 אמר להם תנו לי ריבה • זו שתישן עמי בכגדירה על
 המטה בשחרית אמר להם הטבילוני והטבילוהו הטבילו
 אל בשערה שרה שכתי עמי הריבה במטה במה
 חשדתני אמרו לו אמרנו שמא יש כאן אדם א' שאינו
 בתון כך אמר לטוב יום בטבילה שני במה חשדתני
 אמרו לו אמרנו כל איתן ימים שהירה חבוש בבית
 האסורין היה רעב וצמא ועכשיו יצא לאויר העולם וחם
 בשדך עדיך ושמא ראית קרי • אמר ליה לטבילה של
 ריבהו במה חשדתה אל לשכל אותן ימים שהיתה
 שרויה בין הנכרי' היתה אוכרת משלהם ושותה משלהם
 עכשיו אמרת הטבילה כדי שתתהר • אל העבודה כה
 היה ואתם שדנתוני לבק זכות דהמקוסידין אתכם לבק
 זכות

זכות

כשם שצדיקים הראשונים היו חסידים כך בהמתן היו חסידות אמרו גמלו של אברהם אבינו לא נכנסו לע"א שנא ואנכי פנית את הבית ומקום לגמלים מה תיד מלמד שלא נכנסו לבית לבן הרמאי עד שפנו כל העבודת אליהם מפניהם מעשה בחמורו של ר' חנינא בן דוסא שגנבוהו לסטים וחבשו את החמור בחצר הניחו לו תבן ושעורים ומים ולא היה אוכל ושותה אמרו למה אנו מניחין אותו שימות ויבא לו את החצר עמדו ופתחו לו את הדלת והוציאוה והיה מושכת והולכת עד שהגיע אצל רבי חנינא בן דוסא כיון שהגיע אצלו שמע בנו קולו אמר ליה אבא דומה קולו לקול ברומתני אמלו בני פתח לה את הדלת שכבר מתה בריעב עמד ופתח לה דלת והניח לה תבן ושעורים ומים והיתה אוכלת ושותה לפיכך אמרו כשם שהצדיקים הראשונים היו חסידים כך בהמתן חסידות כמותן

דק"כ שופע כדק"כ ככל דרכו במשפט ונראה לפרש דליתא כפ' מפני ששה דברים אדם אוכל פירותיהן בע"ה ויורחן קיימת לע"ה וקחטיב ה' ויכנסו וחד מנסון הדן את חבירו לכף זכות ופריך והתקן אלו דברים אדם אוכל פירותיהן וכו' דחשמת דוקא אילו ולא אחרים ומשני הני כהני שייבא ר"ל הניו דברים מקרי חמי"ט וככלל אלו כ"ע ובסוף פ"ק דקדושין פסין דאלו דברים וכו' יש לכן מעלה יותר משאר חמות אס ה מה שקולה מכרעת פירש"י אדם שמעלה עניות ומחל זכויות קאמר ויש במחנה זכויות א' מחלו מכרוע את הכף כאלו רובה זכויות ואין צריך למחוק ימורה ע"כ וכו' דרין דהדן את חבירו לכף זכות דהוא בכלל אלו כ"ל אס הוא שקול מכרוע לכף זכות וכו' הן דברי חכמים הל"ל איתרו המקום ירין אותך לכף זכות לא שדרך תפילה אחרו כן רק שביטו אותו דרך כבוד המנוס וזו שדנת אותו לכף זכות וכרע אותך ג"כ לכף זכות אס תהיה שקול וזו המקום ירין אותך לכף זכות שכן הדין ככ"ל

סליק פירקא

יהושע

וכי נראה דה"ל נתלי הארכילי אחרו כן הוא הגורס כפ"א משום דלעילי' כפ' שלפני זה אחר יהושע ע"כ כ"פ ונתלי הארכילי קבלו מהם ואחר דהם יהושע ע"כ כ"פ אומר ויביל זה אחר ג"כ כן מה שקיבל נתלי הארכילי מרבו ג"כ הרמז מסבך רע ואל תעזב לרשע הא דרשע ב' חלוקות ובבאורה הדין הוא היינו רע רע רשע רשע לפרש ע"פ מילי דאיתו בקדושין או לרשע רע כי גזול ידו יעשה לו זכויות רשע רע ורשע שאינו רע אלא רע לשמים ורע לכריות הוא רשע רע רע לשמים ואינו רע לכריות הוא רשע שאינו רע ע"כ וזהו הרמז מסבך רע ר"ל סתם כריך הרמז יתירא משום שהוא רע לכריות ג"כ נחמא הוא מוירך בנוסף שתלמוד חתמים ובמחוק כהנ"ל נסתר לא כן כוספא דאיתו רע רק לשמים ולכך נקט רשע איך כריך לכריתן משכונתו שאינו מוירך במסונך רק אל תחמך דייקא ר"ל להיות איתו עמו כסכיה א' שמא תלמד חתמים הרעים אסד שכן שכנית וכו' דרך לא זו אף זו קמתי לא זו שכן שכנית שהוא מני עמך תדיר פשוט ש"ך אתה לכריתן מחנו אלא אפילו שכן שכחון שאינו מני עמך אפ"ה כריך לכריתן ממנו ולא כן שכניה הוא חידוש יותר שהוא אינו מני לגמרי אף בקראו בעלמא אפ"ה כריך אתה לעצות ג"כ גדר הרמז מפני שאם אתה תחבר לו לפי שעה סופך שתהיה לו שכן בעיר נחון ואפ"כ ג"כ בבית ועי' תלפך כהלך

כן ברקא אומר וכו' לרדק היינו ת"ק ולפי ד' ה"ל שתיבא רע הנה על מי שהוא רע לשמים ורע לכריתן דחשמת רע לשמים אית צ"ך הרמז רק להוציא להיות עמי בחברה אחד כנ"ל ועל זה ב"ר ר"ל ה"ס א"ף ואחר נתיבם באם כתיבו על רשע אף שהוא אינו רע רע לשמים העולם כדי שיפיק על לבו ולחזור בתשובה לא שב באים על גדרים לא שב באים הנגעים עליו כ"כ כדאיתא במדרש כיוצא בזה אב"ה חזק להביא עוד ראיה מייחיתו האלשיכ משום דהוקשה לו קושיה דה"ס בעירובין דיליא משום הכי נעשו עינים גדול המרגלים כדל' מנינא דאמר דבר גדול דכרו המרגלים כי חזק הוא מחנו און כ"ל בבית יכול להוציא את כלו משו' כביכול דברו הק"כ וכו' חמו ומחני אלא מהכא וימותו האנשים מינאי דבת הארץ חשמת על שדכרו על הארץ מתו מיתה משונה וכו' דמייחא ליה הכא ג"כ כ"כ חמה ה"ל למח' הקדוש הכתוב מרים לאהרן אלא מלמרו ספק שאין וכו' וכו' וכן הסמיך לכתורה ומטה ענין מלוד וכו' סמוך למלכות מרים ואהרן ספקו מספקים אס דעתו נסה עליו לו לא והק"כ הוכיח על פניהם טועים אס איתם חסדן אותו שמא חמת שדעתו נסה עליו עשה זה אינו אלא חמה ענינו וכו' ס"כ

סליק פירקא

ודבריו בצדיקה הוא מתוך שעמדו שניהם ודברו בצדיק בא עליהם אתה הפירענות שני ויחר אתה' בס וילך מה תל וילך מלמד שנסתלק מאהרן ודבקה במרים מפני שלא היה אהרן עמקן בדברים אבל מרים שהיתה עוסקת בדברים מפני שהלכה צפורה ושתה למרים ומרים שחה לאהרן עמדו שניה' כיון שעמדו שניהם ודברו בצדיק ההוא מיד נעשו מרים אמרה עליה היה דבור ולא פירשתי מאצל בעלי אהרן אמר עליה היה דבור ולא פירשתי מאצל אשתי ואף אבותינו הראשונים היה דבור עליהם ולא פירשו מאצל ושותיהן אבל הוא מפני שרעתו גסה עליו פירש הוא מאצל אשתו ולא היו דנין אותו בפניו אלא שלא בפניו ולא היו דנין אותו בודאי אלא בספק ספק שרעתו גסרה עליו ספק שאין דעתו גסה עליו והרי דברים קיזו ומה מרים שלא דברה אלא באחיה ולא דברה אלא שלא בפניו של משה נענשה אדם הדיוט המדבר דבר' בפני חבירו ומביישו על אחת כמה וכמה שיהא ענישו מרוב' באיתו שעה איל אהרן למשה משה אחי פסבור אחיה בעצמך שצרתו ונתונה על מרים אנה נתונה אלא על בשרו של אבא עמרו אמשולך משל למה דבר

סליק פירקא

אבות דרר נתן פרק השישי

תכלס שבעת ימים ויחסי מסוק ק"ל לטכניא יר יוס אלא סדיו לכא מן הדין וכו' . והאד"ר מילין בזהמסד דלין שייך נגד"ה ק"כס דיו לכא מן הדין לחספ

כדון דמה דמות נערך לו ולכך כמרלו דרך אחר דק"כס אחר ליה למשק למעקד אני מחל לם . על עמרם לאו דווקא דזס המעשה היה בסוף מ' סנה כחו שפי' תוס' בשבת ועמרם כבר מת אלא ס"ק על כשרו כאילו היה כגדעת עליו סלמנו בכר א' שיצאו מבטן אחר מאכיו עמרם כי אנחנו כשרים סוף . תהיה כמת וסופא דקרא אחר כבאנו מרחם אמו ויאכל חצי כשרו . משכנת פי בעל קומה . ויפרוש את האוכל כפי' אין בין הטרור דוחה זה הילפותו דילמא היה ארוך וקטין ומתוך אלא מהכל דקמייב ואתפוש בשני הלוחות ואשכרם לעיניכם . כת"ס דגס סס נקראו ארם דכתיב ופניכם כדמות ארם . מכל ארם אשר על פני הארמה ולא על פני השמים היינו המלכים . ג' חיבה שחין . וז"ל הלא אמרתי כפי' המדיר כ"ד מיני שחין סס בעולם י"ל דהני כ"ד שייבא בג' אילו דג' אלו קשה מחלוק וכו' וכו' אי

במדבר יד

שמוס א

שמוס ת

במדבר יב

תלמידי

ד"ה כ"ב

דומה לאחד שנתן ונתת בתוך ידו אעפ"שהופכי במקום למקום מ"מ בשרו נכבית שני" אלנא תהיה כמת באותה שעה התחיל אהרן לפייס במשה . א"ל משה את כלים עשינו רעה עם אחר בעולם א"ל לאנומה עם אחר בגולם לא עשינו רעה אתה שאחזנו היאך נעשה רעה עמך אבל מה אעשה שגגה היא בינותינו שבטלנו הברית שבנינו לבניך שני" ולא זכר' ברית אחים ומפני הברית שכרתה בנינו שבטלנו נאבד את אחותנו . באותה שעה עג משה עינה קטנה ועמד בתוכה ואמר איני זו מכאן עד שתתירפ' מרים אחותינו שני" אל נארפא נאדה . באותה שעה אמר הקב"ה למשה אילו מלך גויף בה אילו אביה נזנף בה היה ראוי שתכלסו ימים אני שמך מרכי המלכים על א' כמה וכמה לא דין הוא שתכלס ארבעה עשר יום אלא למענך מחול לה שני" ואמיה אל משה ואביה ירק בפניה והאיש משה ענו מאוד וקיל שיהא ענו ולא נאנה ומשובח תל ויפרש את האהרן עד המשכן מה משכן ימות קלחתו את משה ימות קומתו יכול שתיה עניו כמדלבי השרת תל מכל האדם מארם אמרו ולא ממלאכי השרת יכיר שיהא ענו כדורות הראשונים תל על כל פני האדמה מדורו אמרו ולא מדורות הראשונים . שלשה מוכי שחין גבראו בעולם מוכי שחין לח מוכי שחין יבש ומוכי שחין בעל פוליוס היתה גפשו של משה נמוכה מכולם . ר' שמעון בן אדעור אומר את על מספר לשון הרע נגעים באין שכן מצינו בגחוי שספרו לשון הרע פרכו והבקה בו צרעת עד יום מותו שנא' צרעת נעמן חרבך כה ויצא מלפניו מצורע בשלג . הוא היה אומר על גפ' הרחץ נגעים באין עליו שכן מצינו בעוהו שני" ובחזקתו גבה דבו עד להשחיתו ומעל מעל בה' יבא עוריו הכהן ועמוהכונים לה' בני חיל ועמדו על עוהו המלך ויאמרו לא לך עוהו להקטור לה' כי לכה' בני אהרן המקדש צאמן המקדש

כדון דמה דמות נערך לו ולכך כמרלו דרך אחר דק"כס אחר ליה למשק למעקד אני מחל לם . על עמרם לאו דווקא דזס המעשה היה בסוף מ' סנה כחו שפי' תוס' בשבת ועמרם כבר מת אלא ס"ק על כשרו כאילו היה כגדעת עליו סלמנו בכר א' שיצאו מבטן אחר מאכיו עמרם כי אנחנו כשרים סוף . תהיה כמת וסופא דקרא אחר כבאנו מרחם אמו ויאכל חצי כשרו . משכנת פי בעל קומה . ויפרוש את האוכל כפי' אין בין הטרור דוחה זה הילפותו דילמא היה ארוך וקטין ומתוך אלא מהכל דקמייב ואתפוש בשני הלוחות ואשכרם לעיניכם . כת"ס דגס סס נקראו ארם דכתיב ופניכם כדמות ארם . מכל ארם אשר על פני הארמה ולא על פני השמים היינו המלכים . ג' חיבה שחין . וז"ל הלא אמרתי כפי' המדיר כ"ד מיני שחין סס בעולם י"ל דהני כ"ד שייבא בג' אילו דג' אלו קשה מחלוק וכו' וכו' אי

אפי"האס רשע הוא צא תאמר לו .

פירקא סליק

כי מעלת בה' ולא לך לכבוד מעם היוזעת עוהו וביהו מקשר קשרת ובזעפו עם רכהניסו וצרעת פרחו במצוה באיתה שעה נבקע היכר אילך ואילך שנים עשר מיד על שנים עשר מיל והיו הכהנים מכהלים לצאתו גם הוא נבהל לצאת כי נגעו ה' ויהי מצורע עד יום מותו וישב בבית החפשי יב' נזור מבית ה' ויחתם בני על בית המדך שופט את עם הארץ . ואל תתחבר לרשע מלמד שלא יתחבר אדם עם אדם רע ולא עם אדם רשע שכן מצינו ביהושפט שנתחבר באחאב ועל דה עמו רמות גלעד ויצא עליו קצת מאתה' שוב נתחבר לאחז' ופרץ האת מעשי בהתחברך עם אחז' פרץ האת מעשך וישברו אניו בעציון נבר . וכן מצינו באמנון שנתחב עם יונדב ויעץ לו עצה רעה כמוה שנאמ' ולא מנוריע וישמו יונדב בן שמעי אחי דוד ויגרב איש חכם מאד חכם לרע . דבר אחר אל תתחבר לרשע ואפילו לתורה . ואל תתייאש מן הפירענות כי צד מלמד שיהא לבו של אדם מתפחד בכל יום שני" כי תחד פחדתי . דבר אחר אל תתייאש מן הפירענות כי צד בומן שאדם רואה מה שכירו שמצליח אל יאמר בשביל שוכתי נתן לי המקום מאכל ומשת' בעולם הזה והקין קיימת לעולם הבא אלא יאמר או לי שמא לא נמצאתי די לפניו אלא זכות אחד בלבד נתן לי מאכל ומשתה בעולם הזה כדי שיאבדני לעולם הבא .

כדון דמה דמות נערך לו ולכך כמרלו דרך אחר דק"כס אחר ליה למשק למעקד אני מחל לם . על עמרם לאו דווקא דזס המעשה היה בסוף מ' סנה כחו שפי' תוס' בשבת ועמרם כבר מת אלא ס"ק על כשרו כאילו היה כגדעת עליו סלמנו בכר א' שיצאו מבטן אחר מאכיו עמרם כי אנחנו כשרים סוף . תהיה כמת וסופא דקרא אחר כבאנו מרחם אמו ויאכל חצי כשרו . משכנת פי בעל קומה . ויפרוש את האוכל כפי' אין בין הטרור דוחה זה הילפותו דילמא היה ארוך וקטין ומתוך אלא מהכל דקמייב ואתפוש בשני הלוחות ואשכרם לעיניכם . כת"ס דגס סס נקראו ארם דכתיב ופניכם כדמות ארם . מכל ארם אשר על פני הארמה ולא על פני השמים היינו המלכים . ג' חיבה שחין . וז"ל הלא אמרתי כפי' המדיר כ"ד מיני שחין סס בעולם י"ל דהני כ"ד שייבא בג' אילו דג' אלו קשה מחלוק וכו' וכו' אי

פירקא סליק

יהודה בן טבאי אומר קבלו מרים . יהודה בן טבאי אומר אל תעש עצמך בעורכי הדיני וכשיהיו בעדי דינים עומדים לפניך יהי בעיניך כרשעים וכשנפטרי מלפניך יהיו בעיניך כיוכאין כשקבלו עליהם את הדין . אל תעש עצמך בעורכי הדינים כי צד מלמד שאם באתי לבי' הוושמעת דבר או הלכתי אל תבהל ברוחך להשיב אלא הווי' וישב ושואר בא' ה' טעם אצרו דבר זה מאיזה ענין אמרו דבר זה אי הלכתי ששאלני .

בעורכי דיני הדיני' ע"פ פ"ב אבות כי הדין שפסקו הדיני' לזכות ליה ה' כסוכת בעל הדין שסוד זה טענתו לפניו ולמד' לטעון וע' ויחסי כדון א"כ זה הוא עורך הדיני' לדון דין זה עכ"ל ה"כ סדון או הלכה ששמעת ותרה לכתו' ולהשיב עליו וע' ויחסי סדון לפי טעמך א"כ תהא אתה כעורך הלכה לפניו כמו שבע"ד עורך דיני' לפסוק הדין . לזכות לו אישך שתהא חתון לשאלו מתפילה באיזה ענין היה סדון או הלכ' או טוב לך סלה . העני' אויבי וכו' ללא מטע' שמתי' ליה סג' וודש כדאי' כסגד' שהי' עני' אין בו כס לרדפו ועד מהר מהה שאל' לו הקב"ה לך כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך והתם ע"כ לא מתו רק שהענו ועני' שסוכ בות . כדאי' כגדרי' ע"כ העעם שאינו רוצה ספיק

ב"ה
פ. ה' /
חומר

אבות חי על מסכת אדר"ן פ"ח הראש קלג

חוקר"י עטייה נפ"ה כפ"ג דאבות (מ"ג) דס"ג ודס"ג
 מה שלמד זכות נהא דקא חזינו דסכימי רבנן בני
 מדרשא וכל א' לומד במקום שלנו חפץ ונד נד יחיה
 ויש"ב ילחק רב שמי"ה דל"ק תהיה דתענית ומכות
 דיש לחלק יע"ש"ב ועמ"ש בסמוך נס"ד

ישנ נדד כו' אכל הנס סלו' סס נאוחו פרק"מ"ה אית'
 ומנין אפילו אחד סנ' בכל במקום אשר אזכיר אח סמי
 אבוא אליך ונכתיך וכן איתא בפ"ק דנרכות ל"ו
 ע"א ומנין שאפילו אחד שיושב ועוסק נחורה ססכינס
 עמו סנ' בכל במקום כו' ופירס"י ו"ל אבוא אליך לסוף
 יחיד הוא יע"ס ובהא דאית'

סס ננרכות לקמן נפרק
 הרוחס דס"ג ע"ג ונחעני'
 ל"ז ע"א ונמכות ל"י ע"א
 דא"ר יוכי נ"ח מ"ד מרב
 אל הנדלים ונאלו מרב על
 שונא"פס של ח"ח שיוטנים
 נד ננד ועוסקים נחורה
 עיין להרב ננין יאושע
 נמי' לאן וסרב עיין יעקב
 נמי' לנרכות סס נד"ו
 וסרב זכות אבות נפי'
 פרקי אבות דס"ג ודס"ג
 עי"ע וחמלא נחת

פרק שמיני

יהושע

בן פרחיה ונתאי הארבלי קבלו

מהם יהושע בן פרחיה אומר

עשה לך רב וקנה לך חבר **והוי דן את כל**

האדם לכף זכות . עשה לך רב ביצד מלמד

שיעשה לו את רבו קבע וילמד ממנו מקרא
 ומשנה מדרש הלכות והגדות טעם שהגיה לו
 במקרא סוף שיאמרו לו במשנה טעם שהגיה
 לו במדרש סוף שיאמרו לו בהלכות טעם
 שהגיה לו בהלכות סוף שיאמרו לו באגדה
 נמצא האדם ההוא (יושב במקומו) גמלא טוב
 ברבה : היה ר' מאיר אומר הלומד תורה
 מרב אחד למה"ד לאחד שהיה לו שדה אחת
 וזרע מקצתה הטיס ומקצתה שעורר (ונמקלה)
 וחיס ונמקלה חילנות ונמלא האדם הסוף מלא
 טובה ונרכס ונזמן שלמד מנ' ג' דומה למי טיס
 לו שדות הרבה אחד זרע הטיס ואחד זרע שעוררס)
 ונטיע אחד זתים ואחד אילנות ונמצא אדם
 החוא מפורז בין הארצות בלא טוב וברכה

וקנה

שנים

שיוטנין ועוסקי'
 נחורה סכרס
 מתקבל במרו' סנ' אז נדברו
 כו' חפס"ל נמ"ש סרב נכ"י
 ח"ח סי' חקת"ה אות ב'
 משו"ת נאר"ש רבינו יעקב
 תמרוש כ"י ססיו מטינים
 לו מן הסמים אובס ס'
 סערי ליון סעריס סמלווי'
 נכלכה סתמדסים חידוש
 נכלכה ומעמידין אותס על
 ניאור אותס סערי' נאסניס
 לפני המלך יותר מכל
 משכנו' וכל אותס סתמנטי'
 מהסנות וסנרות נלכס
 נכלכה סמורה ופסקיס
 סחמוריס אכוב ונחמד
 לפני המלך העליון יע"ס
 וז"ס לאן סניס שיוטניס
 ועוסקיס נחורס כלומר
 נניאור סהלכס להנין סדבר
 על נוריו מנין נבר מחוך
 נבר הנה סכרס' מתקבל
 נמרוס סהס נאסניס לפני
 המלך העליון סנ"אז נדברו
 יראי ב' א"ס אל רעסו כי
 דרך סניס להיוה נוסא"יס
 ונחניס וע"ז נניאור סהל'
 ויקסב כ' ויסמע ויכתב
 ספר זכרון לפניו סטובה
 סהיא כדי ליתן להס סכר
 טוב כדרך סכתוב נמנילח
 אסחר (סס"י ב') נענין
 מרדכי סלריק ויכתב נספר
 נדרי סיטיס לפני המלך

ויעויין סז נפירס"י וסרב הו"א יע"ס ואחר ולחוסני
 סמו סכונה ננס סתמנטיס
 נכלכה סמורה ופסקיס סחמוריס אכוב ונחמד לפני
 המלך העליון וגס סכרס מתקבל במרו' יר"ל ננכתב
 נסמי' וכדרך ספירס סרב הו"א סס נמנילח אסחר
 טסס סרב יערות נכס יע"ס ודוק

וחבטן

נרקקע ספי' הנכון נזה הוא מה ספירסו
 סרב ננין יאושע וסרב כסא רחמיס ו"ל
 ודלא כדפי' סרב אהנח ססל דליחא לפירוסו וכמ"ס
 סרב כסא רחמיס נפי'

שאף

יחיד שיושב ועוסק נחורה סנרו כו' וסכי
 חנן נמחני' פ"ג דאבות מ"ב מנין שאפי'
 אחר שיושב ועוסק נחו' סהקנ"ה קובע לו סכר סנא'

אגב
 אגב
 אגב

אגב
 אגב
 אגב

אגב

והוי דן את כל האדם
 לכף זכות מעשה
 כו' ונס"ס נשנת דקט"ו
 ע"ב ונחנא נב"א נסח"ז
 פט"ו מייחו ג' מעסיס
 סדנו לזכות ויעויין להר'
 עיין יעקב נמי' לננת סס
 מ"ס ע"ד . ואנכי מלחמי
 נמס' דרך ארץ רבה פ"ז
 עוד מעסה אחר נזה סדן
 לזכו יע"ס

בריבה ננערה רס"י
 סס נשנת

סכן הוא חרגוס של נערה
 ריבה ועיין נרנינו ערוך
 ערך רב

בכמה דמיס סיא
 מהורסנח פי'

נכמה מעו' סיא מתוסננת
 וכלאי' נפ"ג נכחונות
 דכ"ו ע"ג סעיד ר' יוסי

סכתן ור"ז נן הקלנ על נח יס' ססורסנה נאסקלון
 ופי' רס"י ו"ל ססורסנה נחמסננה יע"ס ורני' ערוך
 ער' סרבן א"ף ל'ו סניא מת"ס נפסחי' דל"א נכרי סלוח
 סכ"ע ססרסינו אללו פי' סניחו נרסו' גוי מסכונ' נל'
 יסמעאל רסן ע"ס וע"ע נפי' רס"י סס נפסחי' דל"א
 ע"א ד"ס נסרסינו ונכחו' דנ"ע ע"ב ד"ס חמך
 ונכ"ע סל' שנת סי' רמ"ו ס"ה יע"ס

העבורה

כך סיה עמ"ס סרב ננין יאושע
 מטס מוסרס"א נח"א נשנת סס ועיין
 להרב דקדוקי סנריס דע"ג ע"א נחי' לנעניח לדכ"ד
 ע"א מ"ס ע"ד מוסרס"א ויעויין להרב סס מט"ב ועי'
 מ"ס סרב נית דוד חל"ח נהסמעות סי' חק"ס וסר'
 מדג"ק מער' א' אות כ"ט יע"ס ודוק
 כך

כד הקנ"ס ידן אוחן לכף זכוח מה ססק' המפ' מה לרין לזכרו סלח קמיס סמיח גליח כונחו עמ"ס סרב בנין יאושע וסרב כסא רחמים ומוס"ר חנא דני אליכו ז"ל נפ' ולא עוד חלח סנ"מ ד"ל ע"ח

סחריח סוח מע"ס וזמ"ס סרב"ס נא"ח ס' חרנ"ב דמ"ס לח נטל סחריח סוח מע"ס ע"ס ועמ"ס סרב חוס' יו"ט כפי"סמ בנ' מקומות סנו' יע"ס ב'

והלכו

אחריה סני חסיד' דוסיון ודוסחיון כו' סכי סעתיק סרב סמר חניח סימן ע"ב די"ט ע"ב מכאן . וסרב אסנת חסד ז"ל כח' כי סמה ר"י בר אלעאי ור"ן בנח' כיע"ס

ונתפס

א' מהס לטוס לסטי' כו' . אע"ג דאמרינן סלומי מלוס חיון ניווקין לא נסליכתן ולא נסורחן היכא דסכיח סיוקא ומנן אדס ססוח נעל נסירה סאני כמ"ס נפסחיס ד"ח ע"ב ונס' עולח סנת סימן חג"ל סק"ו

שאני

חננ' סנוס בני' סאסו' מפני' סנוח יר"ב על ססייתי מחעסק לפדות סרינ' להליכ' מונות סנסניח מסוס כך וכמעסס דאיח' נגיטין דנ"ו ע"ב גד' מחוח ילדים וילדות סנסנו לקלון ופי' רס"י ז"ל לקלון ילדים למ"ו וילדות לפנגסייע"ס וסיינו דמסי' לומר וסוח יוסב כו' וסינו מסניח על סרינ' וק"ל וע' בס' ח"ח וננ"י

כסף

ווסב לפדות סרינ' כי נחפסס מסוס ממון וכדפי' סרב ח"ח לעיל ד"ס מסורסנת וכמס"ל ונני אדס סיה לעליח ולרתיס על סחסיד הנחפס ססיו חוסדי' אוחו לגנב ולכטיס ססוח נקי ולדיק וססיד בכל מעסיו וננ' סוליאו אח סניסס כדמסייס עמי ננגדיס על סמטס ר"ל אחת מרגלוחיס כדאיח' נסדיח נסנת ונסח"ו סס סס ועסס כן כדי לסומרס ממי סחינו נדוק חללו כמפורס ס"ס

שתישו

ווסב לפדות סרינ' כי נחפסס מסוס ממון וכדפי' סרב ח"ח לעיל ד"ס מסורסנת וכמס"ל ונני אדס סיה לעליח ולרתיס על סחסיד הנחפס ססיו חוסדי' אוחו לגנב ולכטיס ססוח נקי ולדיק וססיד בכל מעסיו וננ' סוליאו אח סניסס כדמסייס עמי ננגדיס על סמטס ר"ל אחת מרגלוחיס כדאיח' נסדיח נסנת ונסח"ו סס סס ועסס כן כדי לסומרס ממי סחינו נדוק חללו כמפורס ס"ס

כשחריה

ח"ל סטנילוני נ"ל דמ"ס לסחריח לחו דוקא ססרי נעל קרי טונל אפילו נעוד לילס כדמסמע מתחני' פ"ק דחמיד מ"ח יע"ס חלח אורחא דמינח' נקט דרוב נעלי קריין טכילתן נסחריח . וחס נפס"ל דחין רחיס מן סמקדס חפס"ל דקמ"ל סכא מ"ס כפ"ב דחנילס מ"ד חין קורין כו' ולא סובלין ולא מוין וכן סומרס יוס כנגד יוס לא סענול עד סחנ"ס וכילן סעסו מס"ע ססר ופי' חללו כמפורס ס"ס

וקנה לה חבר כיצד מלמד שיקנה אדם חבר לעצמו שיאפל עמו וישתח עמו ויקרא עמו וישנה עמו וישן עמו ויגלה לו כל סתריו סתר תורה וסתר דרך ארץ ששיושבין ועוסקין בתורה וטעיה א' מהם הלכה או ראש הפרק או שיאמר על שמו סחור או על סחור פמוא (על אסו' מותר ועל מותר אסור חברו מחזירו ומנין) . שכשחבירו מחזירו וקורא עמו יש להם שכר טוב בעמלן שנ' (קסלח ד') טובים השנים מן האחד אשר יש להם שכר טוב בעמלם . שלשה שיושבין ועוסקין בתורה מעלה עליהם הקב"ה כאילו נעשו אגודה אחת לפניו שנ' (עמוס ט') הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה הקורא למי הים וישפכם על פני הארץ ה' שמו הא למדת ג' שיושבין ועוסקין בתורה מעלה עליהם כאילו נעשו אגודה אחת לפני הקב"ה :

לטביקה

סל רינ' סו נמה ססדתוס ח"ל סל אוחן סימי' ססיחס סרויב כו' ומ"ס בס' חניח ס' ע"ב די"ט ע"ב לפי סלל ססנין חיוי' נטני' כדחניח כפ' ב' נאבות דר' נחן מעסס נרינ' אחת סנסניח וסלכו כו' יע"ס חלי חניח נדלח חניח דלח נוכר מזה כפ"ב כלל ונראס דט"ס סוח ונמקוס כפ"ב ז"ל כפ"ח כמפנ' לחן לפנינו כפרק זה . ומ"ס דסמעין מכאן דכל נעלי חסונה טובלין כן מלחחי כפסקי סר"מ מריקאנאטי סי' ס"ז סכ"כ וז"ל כ' רבי' סמחה דכל נעלי חסו' לריכין טניל' נחוח דר' נחן ע"ס ועמ"ס נחשו' סרדנ"ו ח"ג סי' חט"ו

המבידה

כדי סחטסר סע"י סמאלכו סססורות נטמחו נפסס וגופ' וסיוניס וע"י סטנילס חטסר עלמה מכל פומא' וכמ"ס ר' אמר"ס חסידל' נר"ו נקונ' חסוב' מחייס הלח סוח כמוס נספרו הנחמד גנוי חייס ומסס נאר"ס

כה

נכמתן סיו חסידו כו' מעסס נחמורו סל רחנ"ד כו' ונפ"ק דחולין ד"ו ע"ח איח' סכי נחמורו סל רפנ"י דסכי איחמר כחס מתי נכמתן סל דליקיס דרפ"ני סוס קסויל לפ"ס כו' איקלע לסכוח אוספיוח רמו ליה סערי לחמריס לח חלל כו' יע"ס (ועיין נירוסלמי פ"ח דמתי ונב"ר פ"ס) וסיינו דאמרי' נסנת פ' ואלו קסריס דקי"ב ע"ב וחס רססו' בני אנסיס סנו כחמוריס ולא כחמורו סל רחנ"ד רפנ"י ופי' רס"י ז"ל חמורו דר' פנחס מפרס נככל סוהטין ד"ו ומ"ס ודר"ח נמס' חעניח דף כ"ד ט"כ (ול"ל נמס' חדרין כפ"ח) וכן מלחחי בגיליון סס"ס סס סכ' ע"ד רס"י סנו' וז"ל נמס' חעניח לח נמלח מחמורו סל רחנ"ד כלוס רק מחמורו סל ר' יוסי דמן יוקרס נוכר סס נחעניח דכ"ד וסולס רס"י דכאן סנת' לסדיח ור' סנינח אפסר דקא מכוין אקא דאיח' נאבות דרני נחן סכ"ח עונדלח דחמורו סל רחנ"ד ע"ס מנחור יע"ס וכן ראיחי לסר' בנין יאושע סכ"כ כפי' לחן . ולי נראס דרס"י סוס גריס נגמר' סס כנ"ח דאיח' בגיליון

על סג' אג' ר' ה

אב' ז' (ס' א')

אבות חי על מסכת אררין פ"ח הראש קלר

בגיליון הש"ס סג דגרים ר' יוסי דמן יוקרת נמקוס ר"ח ב"ד ונכן ספיר מחייטב מ"ס נמס' חעניח דכ"ד אלף להמדפיסים טעו במדכ"ר בדיבור רט"י ובמקום ודר' יוסי הניחו ודר' חנינא תמעת סהמב רלו ח"ט לכניסה נס"ס עלמו וחת לפניס דגרים ר' חנינא ין' דוסא ולא דייקו נוב שג"ל

טבאותו זמן כטלא היה נקרב לסס חועלח לא היו מויקין ממון אחרים שהרי לסטיס כללו סגנבו חמורו סל רחב"ד ברחותס שלח סיה לסס חועלח ממנו לא הוויאוכו מוז להלר והרגוהו אלף פחמו לו אח הדלת והוויאוכו סילך למקומו וס למדחי מדגרי רבי' הכהן הגדול הרב אנדח חליבו

כפי' רט"י ז'ל ודר' יוסי כנ"ח דאיתח' הסס בגיליון וזה דר' הטוב והיסר בדגרי רט"י בכל הרוחס דאיתיה מאן דגרים כן סס כמדובר ועיין נס' סדר הדורו' ד"ק ע"ב

שנים שיושבין ועוסקי' בתור' שגדס מתקבל במרו' שב' (מלאכי ג') או בדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' אלו הו יראי ה' אלו שגוזרי' גזרה ואומרי' גלך ובתיר את האסורי' ונפדה את השבויים והספיק הקב"ה בידיהם והילכין ועושין מיד . ואלו הו ולחושבי שמו אלו שחושבי' בלבס ואומרי' גלך ובתיר את האסורי' ונפדה את השבויי' ולא הספיק הקב"ה בידיהם ובא מלאך וחבטו בקרקע . יחיה יושב ועוסק בתורה

של חברהס חבינו לא נכנסו לניח סיס בו ע"א סנ'ואנכי פניתי כו' וכן ראייתי להרב ס"ך ע"פ ס' חיי טרה סכ' וז' ויברך הגמליס מחוץ לעיר שלא היו נכסוי' למקוס סמזוי סס ע"א ולזה אמר לו ואנכי פניתי הניח ומקוס לגמליס פניתי הניח מע"א וזה יס מקוס לך ולגמליס ע"ס והנה חורת חמח היתה נפיהו שהכי מפרסס בגרייתיו ועמ"ס סה' מלאכת הקדס נס' הנו' דכו' ע"א יעס"ד ולע"ד סה' הנו' יחייטב ספי' הניר' סהסופיו כאן תחדס לומר ואנכי פניתי הניח חתרפי' ותכל' ומקוס לגמ' תלמד כו' ודוק היטב

גמליו

שדרו מתקבל במרו' שב' (איכה ג') ישב בדה וידו' כי גטל עליו משלו משל למח"ה לא' שהיה לו בו קמן הניחו ויצא לשוק עמד ויגטל את המגילה והניחה בין ברכיו והיה יושב והוגה בה פיון שבא אביו מן השוק אמ' ראו בני קמן שהנחתיו ויצאתי לשוק מה עשה מועצמו למד וגטל את המגילה והניחה בין ברכיו והיה יושב ולומד בה הא למדת שאף יחיה שיושב ועוסק בתורה שדרו מתקבל במרוס

ממונס **לפיכך** אמרו כסס כו' כך נבחתן חסידות כמותן כלומר ועניס נבסחתן סל דליקי' חין סקנ"ס מביח חקלה על ידס כדמייחי לה סס"ס נס"ק דהולין ד"ו בממורו סל רסכ"י חסס"ל לכן מועכנין בידן מן הסמייס מלאכול אפילו מן הנוחרתמן הדין להחמיר על עלמון כדחמרי' בירושלמי דדמחי ובג"ר סס סס נהמריה דרפנ"י וכמ"ס הרב פהרס"י נב' מקו' הנו' ומ"ס הרב הנו' ביפ"ח סס ורחייתי לנע' עין יעקב סנחקסה תחד חיר' אפסר ססחתון הגיע למעלה רבה כוזח נחכמה ומכילות ולא סטיב נזה דנר . רק סהסויר מלכת גדרך המפ' סהגדה דרך לורה ואומרי' סהממור כינוי אל החומר וסאמת כי חין דרך לפ' נוס דרך לורה כי נפי' למדו מלאן סנהמתן סל דליקי' חין סקב"ס מביח חקנה על ידס ולמדו מלאן דין לאיבור וסחר חנוס חין חנני קוסי כלל סהכונס כדכתי' לא סתהיה הנכמה מהוארת נחמכה

במליו

של חברהס חבינו לא נכנסו לניח סיס בו ע"א סנ'ואנכי פניתי כו' וכן ראייתי להרב ס"ך ע"פ ס' חיי טרה סכ' וז' ויברך הגמליס מחוץ לעיר שלא היו נכסוי' למקוס סמזוי סס ע"א ולזה אמר לו ואנכי פניתי הניח ומקוס לגמליס פניתי הניח מע"א וזה יס מקוס לך ולגמליס ע"ס והנה חורת חמח היתה נפיהו שהכי מפרסס בגרייתיו ועמ"ס סה' מלאכת הקדס נס' הנו' דכו' ע"א יעס"ד ולע"ד סה' הנו' יחייטב ספי' הניר' סהסופיו כאן תחדס לומר ואנכי פניתי הניח חתרפי' ותכל' ומקוס לגמ' תלמד כו' ודוק היטב

בממורו

של רחב"ד חע"ג שהיה עני ביוחר כדאיתח' בתעני' דכ"ד ע"ג ובפי' רט"י סס ד"ב קנ ונהולין דפ"ו ע"א ד"ב די ע"ס חפ' לומר שהיה עני ורוכב על הממור או שהיה זה לנסוף טנחעסר כמ"ס הרב סדר הדורות ד"ק ע"ג תסח שלסלח סקנלס דכו' ע"א ועיין להר' סה"ד ח"ס עליו יע"ס ונפי' רט"י בנרכוח דס"ח ע"ב ד"ס ללדיקי עי"ס ודוק

וקא

היה הוכל וסוחס חפני ססיו מלאכילי' אחו דנר סחינו מחוקן או' סמה סנידס הכל היה מן הגול כי לחמו לסר רשע ומיס גנוזיס יסחו ומסו' סכי ח"ל ר"ח לגנו פחמו לו אח הדלת סכנר מן גרעב כי סיה נקי נממורו סחינו אוכל רק מה סהוא מחוקן ונקי מנוז וכ"כ הרב הגדול מוהרס"י ביפ"ח נב"ר פ"ס כו' י"ח דס"ח ע"ג ובפי"ח פ"א דדמחי סימן א' דס"ט סע"ג בממורו דרפנ"י יעס"ב ופחמו לו אח הדלת והוויאוכו וביה מוסך כו' למדנו ונכאן כי אפילו סלסטי'

עמרו

אבות חי על מספת אדר"ן פ"ט הראש קלה

כלו זוננים בסביל חנינא בני כו' וסס דל"ד ע"ג
 חיחא וז"ל אמרו עליו על רחב"ד שסיב מחסלל על
 החוליס כו' מעשה שחלב בנו של ר"ג סגר שני ח"ח
 חלל רחב"ד לנקם עליו רחמים כיון שראש אחס עלב
 לענים ונקם עניו רחמים בירידתו ח"ל לנו שחלחמו

גרים או אינו חלל סכנו סבילדו יע"ס ולכאור' ביה גר'
 ספירושו כיינו בעומד חללו נסוק וכוח סכן סכמוץ
 דנקט ברייתו ודלפרישית גרס כד סוין גס בלסון
 התכילתא נראש יוחר סכנוס כך סומע חני סכנו
 סנגנו פירוש סדר למעלה לו בעליה סע"ג ניחו סדר

חמס כו' ע"ס כיון סביס
 ניוץ מח"ה ע"ה ויסמעל
 בנו נחנבלג נחמורו לסקן
 מס'שמעל ולבי' כי פעמים
 שלס עם גר לכן כל
 נחמורו של רחב"ד ונחמו'
 של רפכ"י ונחמורו של ר'
 יוסי דמן יוקרת ועמ"ס
 בס'בולל חור ססדכ"ח ע"ג
 נחמורו דר' יוסי דמן יוקר'
 יע"ס וחני הנלע"ד נחנחי
 וח"ס סבי"ג

לשחרית אמר להם הטבילוגי והטבילוח

והטבילוג אמר לטובליהם לטבילה שלי
 במה השדתוני א"ל אמרנו כל אותן ימים
 שהיה חבוש בבי' האסורי' היה רעב וצמא
 ועכשיו יצא לאויר העולם וחם בשרך עליך
 ושוא ראית קרי א"ל לטבי' של ריבה זו
 במה השדתוח א"ל שכל אותן הימיו' שהייתה
 שרויה בין הנכרים היתה אוכלת משלהם
 ושותה משלהם עכשיו אמרת הטבילה כדי
 שהטחר אמר להם תעבורה כך היה ואתם
 שרבתוני לבק' זכות המקום ידיו אתכם לבק'
 זכות כשם שהצדיקי' הראשוני' היו חסידו'

נו או אינו חלל סכנו
 סבילדו סדר חללו נבית
 הסמוך לו נלדו ח"ל הקרוב
 אל ניחו וזה סכנו סנגנו
 וסוף דליחא נספרא ע'
 מלורע ס"ס נפסוק כנגע גר'
 לי נבית נבית לסניח חת
 סעליה יע"ס דוק . ועיין
 להרב זה ינחמנו נפי' על
 המכילתא ולמין מלכת ח"ח
 סראש גר'ו נס' ראש חייס
 (כעומד על מונח סלפוס)
 ס' נח דל"ו ע"ד ודל"ט ע"ח
 וסיו עיניך רואות

מלמד

סאין סנגעים
 נאיש חלל נעונו
 סל רשע סנ'עונוחיו ילכדו'
 חת סרסע גרמו כו' כן גר'
 סלריך לביית וסחל ללמדנו
 דאפי' חס סוף מתנדל
 נביתו ולח יתמנר להסערב
 עמו כלל עכ"ו יניע לו נוק
 מסכנוס וכדמכרס וסויל
 וכמ"ס סרב וסחל ליסודס
 ח"ח נעי' מתני' דכ"ו ע"ד
 ודכ"ו ע"ח

רבי

יסמעלל בנו של ר"י
 נ"ג אומר מכאן אמרו
 חוי לרשע חוי לסכנו כו' כן
 נראש לי סל"ל וכ"ת ממ"ס
 נבנייחא דח"כ ע' מלורע
 פרק ד' נכסו' וליוס סכסן
 וחללו ועיין במדיר ונחמו'
 ס' קרמ נכסו' ודחן וסגירס
 ויע"ס ודוק

זכות כשם שהצדיקי' הראשוני' היו חסידו'

בק' בהמתן היו חסידות אמרו גמליו של
 אברהם אברהם אבינו לא נכנסו לבית שיש
 בו ע"א שגא' (נראשית נד) ואנכי פניתי ובי'
 ומקור' לגמליו' (ואנכי פניתי הניה תחרפים ומח"ל
 ומקום נגמליס) מלכו' שלא נכנסו לבית לבן
 הארמוי ער שגבו כל הע"א מפניהם

מעשה

אוי לרשע לזה סנגעי' כלפי ניחו חוי רשע ססוף
 נעל עונוח סעליו כנגעי' נאיש כדלחמן ועי'
 להר' קרנוסרן נביאורו על נריית' דח"כ דלק"ט רע"ג
עשרה נסיונו' כו' עי' לקמן ר"ס ל"ד וע' נבניי'
 דספרי ס' דנרו' פ"ח וע' בערכין דט"ו ע"ח
 ונפסי' ס' סלח לך ונשומר טוב מו' ז"ס
נסו ענין נסיון להקני"ס חוה מיעוט סאמוס
 וסספסוקו' נו ולכן סטח סעגל נ"כ נק' נסיון
 סרב ננין יוסע מוס סר' חוס' יו"ט נס"ס מ"ד ועיין
 להר' מוסר"י אברנאל נס' נחלח אנוס ססארין סרסיב
 נוס יע"ס וסיונו דחמרי' בערכין סס דט"ו ע"ח יסר'
 סנאוחו סדוד מקטני' אמונה סיו וסכי יסחא נעסחיס
 דקי"ח ע"ג ע"ס ועמ"ס סרב דרך חייס נפי"ס סס
 וע"ע נח"ס לקמן כל"ד ד"ה נסיונו' יע"ס נח"ד
 חמד

פרק ט

נחאי

סארנלי חומר
 כו' כל"ל נפרק
 סוס וס"ג נחמני' ודלח
 כמ"ס כלן נבנייחין כלל
 סספריס דח"כ ס"י נל
 חומרי'

הרחק

מסכן רע סלח
 חלמוד ממעסיו
 ועוד סלח חלקה עמו
 נחפנחו דלחוי לרשע וסוי
 לסכנו כן פי' הרב רבינו
 עונדיח נפי"ס סטע' סח'
 נמד חומו משי' רש"י נסכח
 דס"ג ע"ח ד"ה חל ע"ס
 וסעס סכ' למדו מכאן
 כמנו' לקמן ועיין נבני'
 סרב סמחרי' נס' ניח חנוח
 נפי' מתני'

אחר

סכן סנניח וס' סכן סנחוק' סכן סנסדה
 סכונוס דליחא נכוילתא פ' נח וז"ל ולקח
 חוי וסכנו סומע חני סכנו סנגנו או חינו חלל סכנו
 סנסדה ח"ל סקרוב חיל ניחו סרי דססו' דכחי' סקר'
 חל ניחו סוף דס"ח דוק' סכנו סנגנו ססוח ססמו' לו
 נדירס סלח"ס סביס חומר ולקח סוח וסכנו סחח סוס
 מסמ' סכנו מ"מ וכס' ר"ס דליחא סחס וס"כ כלן דחני
 סחמ' סרחק מסכן רע קמ"ל חמד סכן סנניח דסיונו
 סדר חללו נדירס וס' סכן סנחוק' ר"ל סכן סנסוק
 דנקיס ליה סוק' סמוך לו סחנחיקין סנוסחין ונחנין
 נסן סמונוח וז' נח חמד סכן סנסדה סיונו ססדוחיקין
 סמוכוה וז' לכו וכדפי' רש"י נג"מ ס' סמקבל דק"ח
 ע"ג יע"ס

והנה

נילקוט פ' נח חייחי לטון המכילתא
 סנ"ל ונמקום או אינו חלל סכנו סנסדה

שאלה ילמדנו רבנו דיין שיש תחת ידו ממון יתומים ומוציאו ליהודים ברבית. כל פעם שהוא מוציא מן הקרן מאה דינר הוא כותב על מי שלקחו מאה ועשרה למשך שנה אחת שלמה, ולוקח בזה את הקרקע^א של האיש שלקח ממנו את הסכום הנזכר וגם אשתו של זה מסלקת ידיה משעבוד הקרקע^ב הנזכר עד שישלם וכותב את זה בשטרות בדיני ישראל וקיומים בדיני גויים: ויש אנשים שהוא מוסר להם כלים במאה דינר באפן שהוא מפרט את הכלים האלה בזמן שתפל העדות על האיש שלקחם ממנו ואח"כ חוזר ולוקח ממנו את הכלים הוא או אחר שנתן לו רשות לכך וישלם לו תמורת זה תשעים דינר. האם זה מותר בדיני ישראל או לא. תורנו הדרתו מה שמחייב הדין בזה באריכות שלא ישאר אחריה ספק כי רבים מישראל משתוקקים לדעת את המותר ואת האסור. ושכרו כפול מן השמים.

תשובה אין אנו יודעים אם יש אמת בתליית השאלות האלה וכיוצא בהן במעשה דיין. כי לפעמים יעשה דיין או זולתו מעשה ההולך על דרך הדין ואין בו דופי, ויראה המעשה הזה מי שאין לו ידיעה בענין הדין או מי שאינו יודע את פנים המעשה הזה הוא, ויחשב בו דבר שאין בו לפי מה שמובן לו מחיצוניות המעשה הזה. נאנחנו חייבים לדון כל אדם שמעשיו סתומים לכף זכות כדברי החכמים ז"ל במוסריהם^ה המביאים לידי שלמות את מי שמקבל מוסר מהם והוי דן את כל האדם לכף זכות. ואם זה נוהג אצל כל אדם, כמו שאמרו, הרי על אחת כמה וכמה מן הראוי לנהג כך לגבי אנשי החכמה והדת. ואולם מאחר שנזכר בשאלה זו האם זה מותר בדיני ישראל אם לא וכו', צריך שיבואר המותר והאסור בענין זה מבלי שנשגיח בתשובתנו אם זה מעשה דיין או לא, אבל תשובתנו היא בדרך ההלכה בשאלות אלה, אם נעשה מעשה או לא, והתשובה בזה מה שאומר:

מה שנוגע לענין הראשון הנכלל בשאלה זו והוא מה שהזכיר השואל דיין שיש תחת ידו ממון יתומים והוא מוציאו ליהודים ברבית, הרי אפילו הפחות בחכמה לא יצייר שדבר זה מותר, אלא הוא כמו שאמרו ז"ל יתמי דאכלי דלא דידהו ניזלו' כתר שבקיהו, וזה דבר שלא יכשל בו אחד מן ישראל אלא אם יהיה פושע ולא כל שכן דיין. והנראה שהקרקע נלקחה כמשכון על ממון יתומים שנמסר בצורה שאמרו עליה^ה קרוב לשכר ורחוק להפסד. והבין השואל מזה הואיל והקרן שמורה ויש בה רוח שזה רבית. אבל אם היה הדבר כך איך הבין המאה במאה ועשרה וכל שכן שיכתב בצורה זו, ר"ל, המאה במאה ועשרה כאלו הריח קצוב מלכתחילה, ואפילו היה הריח קצוב, אם כי דבר זה אינו אפשר, וגם סכומו קצוב, הרי זה אופן שלא יצוייר בו שום פנים של היתר ולא יאות כך לאיש מאנשי הדת, כי היא רבית קצוצה, ולא כל שכן לדיין.

** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרויקט השו"ת - אונ' בר-אילן**

אם מותר ליכנס להתפלל בחדר שבבנין ביהכ"נ שמתנהגין שלא כדין, שהוקבע למקום תפלה כדין לאנשים כשרים ד' אלול תשי"ט. מע"כ ידידי הנכבד מו"ה מר דוב יהודה גאלדבוים שליט"א.

בדבר להתפלל בביהכ"נ שעיקרו נעשה שלא כדין שהוא בלא מחיצה בין האנשים לנשים, אך יש באותו הבנין איזה חדר שייחדו עבור אלו שאין רוצים להתפלל שם שיתפללו בחדר ההוא שמתנהגין שם כדין אם רשאים לילך להתפלל שם. הנה באינו מפורסם זה לרבים שיש שם מקום כשר להתפלל. אסור זה בברור דאף בע"ז שלא נחשדו ישראל תנן בע"ז דף י"א, לענין לילך בדרך שהולכין בה לע"ז בזמן שהדרך מיוחדת לאותו מקום אסור ופרש"י מפני חשד שנראה כמהלך לעובדה, וכ"ש שבאיסור כזה שיש לחוש לחשד שהאיסור קיל לאינשי וגם מצד שידוע שיש בעוה"ר הרבה שחשודים ע"ז. וכיון שלא ידוע שיש שם גם מקום להתפלל כדין הרי הוא כמיוחדת הכניסה לשם רק למקום שהוא שלא כדין.

ומסתבר שהכא יותר חמור, דהתם פרש"י שאסור מפני חשד ולא כתב מפני מראית עין שיאמרו שמהלך לעובדה אף שלשון זה יותר רגיל בגמ', וצריך לומר שהוא כדבארתי במק"א שהם שני עינים, דהיכא דאמר משום מראית עין הוא כדי שלא ילמדו ממנו לזלזל באיסור ההוא, והיכא דאמר מפני החשד הוא באופן שאין לחוש שילמדו ממנו לזלזל באיסורין שמ"מ אסור מפני שאסור לאדם להביא שיחשדוהו אף שלא יבא מזה קלקול לאחרים, והוא נלמד מקרא דוהייתם נקיים מה' ומישראל כדתנן בשקלים פ"ג מ"ב וממצות פאה בשבת דף כ"ג. וסובר רש"י דבאיסור ע"ז אין לחוש שילמדו ממנו בנ"א ח"ו לעבוד ע"ז שישראל מגנים את המשומדים טובא כידוע, ולכן אין לאסור מצד איסור מראית עין שהוא בשביל שלא ילמדו ממנו לזלזל באיסורים אלא פירש שהאיסור הוא מפני החשד שהוא מדין והייתם נקיים ומפאה. אבל הכא שלא חמור לאינשי כ"כ יש לבד איסור החשד גם איסור מראית עין שלא ילמדו ממנו לזלזל באיסור זה.

ואם מפורסם לכל שיש שם גם מקום שמתפללין בו כדין שנמצא שהכניסה לשם הוא דרך שהולכין בה גם למקום אחר, נמי אפשר שנסתלק בזה רק איסור החשד, אבל איסור מראית עין שלא ילמדו ממנו אפשר יש גם בזה משום דכדי שלא יבא לידי מכשול יש לחוש יותר דאפשר שימצאו אנשים שרוצים להקל ויסמכו עליו לומר שהלך לעיקר ביהכ"נ כרוב הנכנסין לשם, ולא ידעינן מהא דע"ז רק שאיסור מפני החשד ליכא במקום שהדרך הולך גם למקום אחר ומשמע אף שמקום האחר הוא קטן ממקום הע"ז שסתמא תנן, אבל במקום שיש לאסור גם מצד מראית עין שלא להכשיל אחרים חמור ולא התירו אף כשהמקום האחר הוא בשוה, וכ"ש אם הוא קטן ממקום האסור, וכדבארתי במק"א שיש עוד מה שהחמירו באיסור מראית עין מבחשד לבד וכן מסתבר.

ולכן אף ששמע שספק באיסור מראית עין הוא להקל, אבל בזה שנוטה יותר לצד האיסור יש לאסור. ואף אם היה ספק השקול שהיה לן להקל מצד הדין, יש לאסור בזה שנפרצו בזה הרבה אנשים בעוה"ר כדי שילמדו ממנו אדרבה חומר האיסור.

וכל זה הוא אף כשהמקום שמתפללין בו כדין אינו שייך להבע"ב של עיקר בנין ביהכ"נ זה אלא להבע"ב אחרים. אבל אם הוא שייך לאותן הבע"ב של ביהכ"נ האסור רק שמאיזה טעם עשו מקום קטן בעד אלו שלא ירצו להתפלל שם אסור בכל אופן, שהוא כמסייע ידי עוברי עבירה שמחזיקין ידיהם בזה, וגם יש להם הכנסה מזה. ואולי אם לא היה להם מקום עבור אנשים הכשרים לא היו בונין כלל את ביהכ"נ שלהם שהרי היו צריכים לגרש משם את כל אנשים הכשרים שהיה גנאי להם והיו מוכרחין לעשות ביהכ"נ כדין, ומצד זה שנתרצו אנשים הכשרים במקום הקטן שנתנו להם

להתפלל, יכלו לבנות ביהכ"נ האסור, ונמצא שהיה זה סיוע גדול לעיקר בנין האסור. ולכן אף שכבר נעשה זה ובמה שילך עוד אחד להתפלל לא יהיה שוב סיוע אסור כיון שעצם הדבר היה אסור, והוי זה כדאיתא במדרש ליסטים שכמותך כבשוה שמשבח ר' יהודה לטעם זה ואמר שהתינוקת נצחתו. אבל אין צורך לזה דודאי איכא סיוע להם בכל אחד שבא להתפלל לשם, ואף אם לא יהיה להם הכנסה ממנו איכא בזה חזוק למה שעשו, שאף בדברים בעלמא אסור לחזק ידי עוברי עבירה כדאיתא במס' שביעית בב' מקומות ובגיטין דף ס"א, ופי' בגמ' שם דף ס"ב דהוא לומר אחזוקי בעלמא שאסור, וכ"ש בזה שהוא במעשה. ולכן אין ליכנס להתפלל לשם בכל אופן.

ובדבר אם מותר לאכול ברעסטאראנס שמכינים שם רק מאכלי חלב אבל הם של אנשים מחללי שבת, הנה אף שם אפשר להיות כמה מאכלות אסורות כדגים טמאים, וגם השומן שמטגנים בהם אפשר שהם מבהמות אסורות ונבלות, וגם גבינות אסורות, ויש גם דברים שאסורים משום בשולי עכו"ם, ולכן אף ליכנס לשם לאכול דברים הידועים שאין בהם שום חשש איסור יש לאסור מפני מראית עין וחשד. אך אם הוא רעב ביותר שמצטער טובא ואין שם מקום אחר לאכול יכול ליכנס לשם לאכול דברים הידועים למותרין, אבל צריך שיהיה בצנעא דבמקום צערא ופסידא לא גזרו רבנן כדאיתא בכתובות דף ס'. והיינו שלא יהיו מבחוץ מכיריו, דלפני אלו הנמצאים בפנים הרי יראו שלוקח רק דברים הידועים למותרים. ואם יש שם מבחוץ מכיריו צריך לומר להם שמצטער טובא ולכן נכנס לשם ליקח דבר הידוע למותר. אבל בלא מצטער טובא אין ליכנס לשם כלל. ידידו מוקירו, משה פיינשטיין.

מכון "תורת האדם לאדם" - תשע"ה

** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרוייקט השו"ת - אונ' בר-אילן**

[י.א.]

והכל למיתה הם עומדים, אף השדים שאינם לא אדם ולא בהמה²²⁶:

ועמלו בתורה דשכרו מרובה מאחר שעמל בה, כי לפום צערא אגרא²²⁷:

ואפילו נכרי בשוק דווקא, אבל לא יקדימו להשכים לפתחו אלא אדרכא צריך להתרחק ממושבו²²⁸:

באקרויי בניהו וכו' ובאתנווי גברייהו וכו' ונמרן לגברייהו וכו' מסדר הזה נראה, דטוב הוא שלא יניחו נשותיהם עד כי יהיה להם בנים שיקיימו פריה ורביה:

עולמך תראה בחיך אני מפרשו כפשוטו שיראו לו בחייו מקומו בעוה"ב²²⁹, כמו שהאהו לר' אברה ובי' סב, כי זה יגרום לו התלהבות עצום ביראת ה':

לכך יהנה וכו' פיך וכו' עד כליותך וכו' פעמיך וכו' לא ידעתי לכיון טעם לסדר אברים אלו²³⁰. וגם למה תלה העתיק יומין הגבוה מכל פרצופי האצילות בפעמי רגלים²³¹, אם לא שנאמר דרמו לנו שכל הפרצופים ינקו מפעמי רגלי עתיק כל יוצאי חלציו:

פרק שלישי

[יח.ב.]

שאני קבורה במחצלת של קנים כל לבוש²³²:

[יט.א.]

אם ראית ת"ח שעבר עבירה בלילה וכו' עיין שלשה פירושים שפירשתי בספרי חושב מחשבות, מאמר נוי בגדי שש רמז ח'²³³:

שמא ס"ד דמשום הכי אל תהרהר, מדה זו בכל אדם הוא, דהא אף המקדש את האשה על

כאשר יגיע האדם לתכלית החכמה דומה לעולם הנשמות שכל נבדל, ומגיע לקצת עולם הנשמות בחייו, והברכות האלו מברכין אחד לחבירו. וכ"פ בבניה לעתים דרוש יג. 230. במהרש"א ח"א כתב שצ"ל: נקטו כל הכלים והאברים השייכים ללימוד תורה, הלב והכליות בעין ובמחשבה, הפה והלשון והשפתים כלי הדיבור, והעין לראות, והאוזן לשמוע, והרגלים לרוץ שם למקום תורה, הם כלי מעשה המגיעים לתורה, אבל ידים לא נקט שהם כלי המעשה ממש ולא שייכים כלל בלימוד התורה אלא לעשות מצותיה, ועוד הרטינו פניך יאירי כו'. עש"ה חכמת אדם תאיר פניו וק"ל. 231. עיין בבית עולמים על אירא רבה קכו, ב, ובספר אוצרות חיים (ויטל) שער הברדים פ"ג. 232. ובדאיתא בצל"ח שהיא באה ממשפחת עניים שלא היה בידם להלבישה בתכריכי משתן. וראה שם דמבאר מה ענין זה לרזח דהוא ענין רחמי. 233. תור"ד שם, דנקט לילה יום משום דאין

דרך ת"ח לחטוא ביום שהקרשה גוברת, אלא בלילה. פ"א בלילה שאין אדם רואהו ואין בו חילול השם אבל ביום דאיכא חילול השם אין ללמד עליו זכות. פ"א אם עבר בלילה והוא העולם הזה הוסיף ללילה אל הוהרהר אחרי מותו. ע"ש כל דבריו ברמז ח"י. ר"ג בספר מחשבות חרץ (לרבי צדוק הכהן) סוף טו ד"ה וזהו: ת"ח שעבר בלילה

כנגד מה הם דומים. 226. ראה דברי הגר"א כאן: כי מתחלה אמר סוף אדם סוף נהמה, ועתה אמר שהכל ר"ל כל הבריות עומרין מתחלתן למיתה שהעודר בהן כידוע. ר"ג בפתח עינים (חיד"א) כאן. 227. ראה בספר בינה לעתים סוף דרוש עג, דמבאר אשרי מי שגדל בתורה ועמלו בתורה: שהתורה אשר למד הביאתו לידי גדולה, ולא בעבור זה פסק ממנו לאמר כבר השגתי מה שאני יכול להשיג, אלא עדיין עמלו והעסקותו הוא תמיד בתורה. ראה כל ביאורו במאמר זה. 228. ראה מש"כ מהרש"א בח"א גיטין ט"א, א: ושואליך בשלומן מפני דרכי שלום. פרש"י כל הימים ואע"פ שמטיל על העובר כוכבים ש"ש כו'. עכ"ל, לכאורה הי"מ לפרושי כהני דרכי שלום דלעיל כמשמעו שלא ינטור עליו שנאה, אלא דמשמע ליה דכל הני דנקט בהך מתני ראי לאו מפני דרכי שלום איסור נמי איכא, ולכך פירש משום דמטיל על העובר כוכבים ש"ש כו', ומיהו למהי דמקי מתני ביום אידם ה"ל איסורא אחרינא משום דהוא אדיל ומדה לעבדה כוכבים דו"ק. וראה מש"כ בשו"ת באר שבע סי צט, לבאר לשון ואפילו נכרי בשוק. והגהות יעב"ץ כתב דלנכרי חובה להקדים כרי שלא יצטרך לנטול לו שלום שלום. 229. במהרש"א ח"א מפרש עולמך תראה כו': ר"ל עולמך תראה עולם הזה. ובשטמ"ק מפרש: פירוש

שהוצרך להקדים מספר לנטילת ידים משום
גדווי נטילת ידים מהענין דמספר יצא דעליו
קתני רבי יהודה אומר ח"ו שעקביא נתגדה
וכו', אלא את מי נדוהו וכו' שזולל בנטילת
ידים:

דוגמא השקוה פירוש הערוך שהביא התוס'
הוא למאן דס"ל דלא נדוהו מפני זה דלא זלול
בהם, ופירוש רש"י הוא למאן דס"ל דנדוהו
זלול²³⁵:

את מי נדוהו שנשמע שגדו חכם אחר משום
דין אחד של מים, את אלעזר בן חנוך שפקפק
בנטילת ידים שהוא במים ולא היה עקביא
משום מי סוטה כמו שאתם אומרים, כי לא
זלול במאמרו כי פירוש דוגמא השקוה שאמר,
הוא כפירוש הערוך, ומכל מקום אנו למדים
רמנרין למספר אחר מיטתן של ת"ח, ראי הוה
כוונתו לזלולם ויהיה פירוש דוגמא כפירוש
רש"י היו מנדים אותו, אבל לאו בר הכי הוא
לזלול דהא אין העזרה ננעלת וכו'²³⁶, ולכן
שלושה הם מ"מ דרין גרוי הזלול דנטילת יריים

מנת שהוא צדיק ונמצא רשע מקודשת, שמא
היהרר תשובה בלבו באותה שעה וקידושין מט, בו:
אלא ודאי עשה תשובה חו היא כוונת אל
תהרהר אחריו שמא עשה תשובה ולא ודאי,
דאינו כן אלא ודאי עשאה:

עד דמהדר למריה יכול מריה להרהר אחריו
בשמא, והא דלא החזירה לו לפי שלא היה
בידו²³⁴, ואפשר אפילו בודאי מאחר שלא
החזירה לו, ולא לימא ודאי או שמא הניחה
בכ"ד דהוה ליה כאילו החזירה לו, דאי הוה כן
הוה מוציא עצמו מידי חשד ומדיעו לו:

המזלול בנטילת ידים נדוהו ודאי המספר
אחר מיטתן של ת"ח מחלוקת הוא אם נדוהו,
והמגיס דעתו לא נדוהו אלא מפורש הוא
במשנה שהיה ראוי להתנרות, לפיכך שנאם
בסדר זה, וכלומר דאפילו אלו שמצא מהכ"ד
דמתני', הם אחד חגר ואחד סומא דאינו אלא
אחד דודאי נדוהו:

והמספר אחר מיטתן של תלמידי חכמים
מאי היא על סדר שהזכירם רצה לפרשם, אלא

מפרשים שאם הוא רשע לבטיות כגון גלן וכיצא בו אין
יכול להיות צדיק עד שישבי הגולה רש פפרשים דבין
שהדר להשיב הרי הוא צדיק. 235. זיל התוס': פרש"י
לפי שהיתה גיורת כמותם שהיו גרים וכן משמע
בירושלמי רמועד קטן (פ"ג) מהו דוגמא דכוותה. בערוך
פירש דוגמא השקוה מי צבע אבל לא חי מרים ממש ולא
מחוק התורה עליה אלא לייראה אותה. 236. וכ"פ התוס'
י"ט בעריות פ"ה מ"ו: ואת"ו וכי משוא פנים יש בדבר.
שארע"ט שאין גרול ממנו בדורו. אם יחטא ואשם ופללו
אלהים זה השופט אשר יהיה בימים ההם שאין לך שופט
אלא שבודרו. יפתח בדרו וכו'. רש לומר דס"ל דהא
ראמר דוגמא השקוה לא נתבין לזלול בכבודן כלל.
וכפירוש שכתב הערוך בשם רב האי גאון דה"ק עקביא בן
מהללאל לא השקוה מי סוטה אלא היו כמיראין אותה
שמא תרדה שנטמאת והראו כאילו מי סוטה הן. כדרך
שאמר שלמה (מלכים א, ג) גורו את הילד הווי. ושלא
לעשות כן. אלא שם דרך חקירה כדי שיתגלה לנו הסוד.
ע"כ. וסובר ר' יהודה כיון שאף לדברי עקביא להזיירות

אל תהרהר אחריו ביים ודאי עשה תשובה, ובידו וכן
השובתו לתקן הקודם בכח התורה, דיעקי תיעין הקודם
לכל החטאים עד שיהיה כמי שלא חטא, הוא רק על ידי
התורה, וכחטא זה כפרט דא' בוחרי שאין מועיל לו
תשובה, היינו דבתשובה לכר אי אפשר לתקן כזה הקודם
לגמרי כלל רק בצירוף התורה, חוהו דיוק הלשון ת"ח
שעבר עבידה בלילה אל תהרהר כר, אבל הכוונה על חטא
הברית שהוא בלילה, וכמש"נ ועין גראף שומרה נשף,
ועיקר יגהם הוא על קלקולי הברית, ע"ש כל דבריו, ור"ג
מש"כ כדובר צדק את א ר"ה וכל. עיין בפחר יצחק יהי"כ
מאמר לג אתו ו באגרותיו סי' לח, ומאמר זה הודאי עשה
תשובה וקיימם בחוקתיה נאמר על ת"ח דייקא ולא על
צדיקים ככלל. אמנם ראה בחיקונו הוזהר תקונא חמישאה
דגרט, אם ראית ת"ח שעבר עבידה ביום אל תהרהר אחריו
למתרת. וכ"ה בתנא דבי אליהו רבא פ"ג. ראה בספר
תקנת השבים (לרבי צדוק הכהן) לח, ב ובתגהות מהרש"ם.
234. ראה בבית יוסף אבן העזר סי' לח, דמביא כזה מחל'
בראשונים: כתב רבינו ירוחם (נכ"כ ח"ד קפח ע"א) רש

[יז, א]

והכל למיתה הם עומדים, אף השדים שאינם
לא אדם ולא בהמה²²⁶:

ועמלו בתורה דשכרו מרובה מאחר שעמל
בה, כי לפום צערא אגרא²²⁷:

ואפילו נכרי בשוק דווקא, אבל לא יקדימו
להשכים לפתחו אלא אדרבא צריך להתרחק
ממושבו²²⁸:

באקרוי בניהו וכו' ובאתנווי גברייהו
וכו' ונפרן לגברייהו וכו' מסדר הזה נראה,
דטוב הוא שלא יניחו נשותיהם עד כי יהיה
להם בנים שיקיימו פריה ורביה:

עולמך תראה בחייך אני מפרשו כפשוטו
שיראו לו בחייו מקומו בעוה"ב²²⁹, כמו
שהראהו לר' אבהו [ב"ר סב], כי זה יגרום לו
התלהבות עצום ביראת ה':

לכך יהנה וכו' פיך וכו' עד כליותך וכו'
פעמיך וכו' לא ידעתי לכיין טעם לסדר
אברים אלו²³⁰. וגם למה תלה העתיק יומין
הגבוה מכל פרצופי האצילות בפעמי רגלים²³¹,
אם לא שנאמר דרמו לנו שכל הפרצופים ינקו
מפעמי רגלי עתיק כל יוצאי חלציו:

פרק שלישי

[יח, ב]

שאני קבורה במחצלת של קנים בלי
לבוש²³²:

[ט"א, א]

אם ראית ת"ח שעבר עבירה בלילה וכו'
עיין שלשה פירושים שפירשתי בספרי חושב
מחשבות, מאמר נוי בגדי שש רמז ח'²³³:

שמה ס"ד דמשום הכי אל תהרהר, מדה זו
בכל אדם הוא, דהא אף המקדש את האשה על

כאשר יגיע האדם לתכלית החכמה דומה לעולם הנשמות
שכל נבדל, ומגיע לקצת עולם הנשמות בחייו, והברכות
האלו מברכין אחד לחבירו. וכ"פ בכינה לעתים דרוש יג.
230. במהרש"א ח"א כתב לבאר: נקטו כל הכלים
והאברים השייכים ללימוד תורה, הלב והכליות בעיין
ובמחשבה, הפה והלשון והשפתים כלי הדיבור, והעין
לראות, והאוזן לשמוע, והרגלים לרוץ שם למקום תורה,
הם כלי המעשה המגיעים לתורה, אבל ידים לא נקט שהם
כלי המעשה ממש ולא שייכים כלל בלימוד התורה אלא
לעשות מצותיה, ועוד הוסיפו פניך יאירו כו'. עש"ה
חכמת אדם תאיר פניו וק"ל. 231. עיין בבית עולמים
על אדרא רבה קכו, ב, ובספר אוצרות חיים (וויטל) שער
הברודים פ"ג. 232. וכדאיתא בצל"ח שהיא באה
ממשפחת עניים שלא היה בידם להלבישה בתכריכי
פשתן. וראה שם דמבאר מה ענין זה לרוח דהוא ענין
רוחני. 233. תור"ד שם, דנקט לילה ויום משום דאין
דרך ת"ח לחטוא ביום שהקרושה גוברת, אלא בלילה. פ"א
בלילה שאין אדם רואהו ואין בו חילול השם אבל ביום
דאיכא חילול השם אין ללמד עליו זכות. פ"א אם עבר
בלילה והוא העולם הזה הדומה ללילה אל תהרהר אחרי
מותו. ע"ש כל דבריו ברמז ח-י. ר"ג בספר מחשבות חרוץ
(לרבי צדוק הכהן) פרק טו ד"ה וזהו: ת"ח שעבר בלילה

כנגד מה הם רומזים. 226. ראה דברי הגר"א כאן: כי
מתחלה אמר סוף אדם סוף בהמה, ועתה אמר שהכל ר"ל
כל הבריות עומדין מתחלתן למיתה שההעדר בהן כידוע.
ר"ג בפתח עינים (חיד"א) כאן. 227. ראה בספר בינה
לעתים סוף דרוש עג, דמבאר אשרי מי שגדל בתורה
ועמלו בתורה: שהתורה אשר למד הביאתו לידי גדולה,
ולא בעבור זה פסק ממנו לאמר כבר השגתי מה שאני
יכול להשיג, אלא עדיין עמלו והתעסקותו הוא תמיד
בתורה. ראה כל ביאורו במאמר זה. 228. ראה מש"כ
מהרש"א בח"א גיטין סא, א: ושואלין בשלומן מפני דרכי
שלום. פרש"י כל הימים ואע"פ שמטיל על העובד כוכבים
ש"ש כו'. עכ"ל, לכאורה ה"מ לפרושי כהני דרכי שלום
דלעיל כמשמעו שלא ינטור עליו שנאה, אלא דמשמע ליה
דכל הני דנקט בהך מתני' דאי לאו מפני דרכי שלום
איסור נמי איכא, ולכך פירש משום דמטיל על העובד
כוכבים ש"ש כו', ומיהו למאי דמוקי מתני' ביום אידם
ה"ל איסורא אחרינא משום דהוא אזיל ומודה לעבודת
כוכבים ודו"ק. וראה מש"כ בשו"ת באר שבע סי צט,
לבאר לשון ואפילו נכרי בשוק. והגהות יעב"ץ כתב
דלנכרי חובה להקדים כדי שלא יצטרך לכפול לו שלום
שלום. 229. במהרש"א ח"א מפרש עולמך תראה כו':
ר"ל עולמך תראה עולם הזה. ובשטמ"ק מפרש: פירוש

שהוצרך להקדים מספר לנטילת ידיים משום דנרזי נטילת ידיים מהענין דמספר יצא דעליו קתני רבי יהודה אומר ח"ו שעקביא נתנדה וכו', אלא את מי נדוהו וכו' שזלזל בנטילת ידיים:

דוגמא השקוה פירוש הערוך שהביא התוס' הוא למאן דס"ל דלא נדוהו מפני זה דלא זלזל בהם, ופירוש רש"י הוא למאן דס"ל דנדוהו דזלזל²³⁵:

את מי נדוהו שנשמע שנדו חכם אחד משום דין אחד של מים, את אלעזר בן חנוך שפקפק בנטילת ידיים שהוא במים ולא היה עקביא משום מי סוטה כמו שאתם אומרים, כי לא זלזל במאמרו כי פירוש דוגמא השקוה שאמר, הוא כפירוש הערוך, ומכל מקום אנו למדים דמנדין למספר אחד מיטתן של ת"ח, דאי הוה כוונתו לזלזלם זיהיה פירוש דוגמא כפירוש רש"י היו מנדים אותו, אבל לאו בר הכי הוא לזלזל דהא אין העזרה ננעלת וכו'²³⁶, ולכן שלשה הם מ"מ דדין נדוי הזלזול דנטילת ידיים

מנת שהוא צדיק ונמצא רשע מקודשת, שמא תהיה תשובה בלבו באותה שעה וקידושין מט, ב: אלא ודאי עשה תשובה וזו היא כוונת אל תהרהר אחריו שמא עשה תשובה ולא ודאי, דאינו כן אלא ודאי עשאה:

עד דמהדר לפריה יכול מריה להרהר אחריו בשמא, והא דלא החזירה לו לפי שלא היה בידו²³⁴, ואפשר אפילו בודאי מאחר שלא החזירה לו, ולא לימא ודאי או שמא הניחה בב"ד דהוה ליה כאילו החזירה לו, דאי הוה כן הוה מוציא עצמו מידי חשד ומודיעו לו:

הזלזול בנטילת ידיים נדוהו ודאי המספר אחר מיטתן של ת"ח מחלוקת הוא אם נדוהו, והמגיס דעתו לא נדוהו אלא מפורש הוא במשנה שהיה ראוי להתנדות, לפיכך שנאם בסדר זה, וכלומר דאפילו אלו שמצא מהכ"ד דמתני', הם אחד חגר ואחד סומא דאינו אלא אחד דודאי נדוהו:

והמספר אחר מיטתן של תלמיד חכמים מאי היא על סדר שהזכירם רצה לפרשם, אלא

מפרשים שאם הוא רשע לבריות כגון גזלן וכיוצא בו אין יכול להיות צדיק עד ששייב הגזילה ויש מפרשים דכיון שהרהר להשיב הרי הוא צדיק. 235. ז"ל התוס': פרש"י לפי שהיתה גיורת כמותם שהיו גרים וכן משמע בירושלמי דמועד קטן [פ"ג] מהו דוגמא דכוותה. בערוך פירש דוגמא השקוה מי צבע אבל לא היו מרים ממש ולא מחקו התורה עליה אלא ליראה אותה. 236. וכ"פ התוס' יו"ט בעריות פ"ה מ"ו: וא"ת וכי משוא פנים יש בדבר. שאע"פ שאין גדול ממנו בדורו. אם יחטא ואשם ופללו אלהים זה השופט אשר יהיה בימים ההם שאין לך שופט אלא שבדורו. יפתח בדורו וכו'. ויש לומר דס"ל דהא דאמר דוגמא השקוה לא נתכוין לזלזל בכבודן כלל. וכפירוש שכתב הערוך בשם רב האי גאון דה"ק עקביא בן מהללאל לא השקוה מי סוטה אלא היו כמייראין אותה שמא תודה שנטמאת והראו כאילו מי סוטה הן. כדרך שאמר שלמה [מלכים א, ג] גזרו את הילד החי. ושלא לעשות כן. אלא שם דרך חקירה כדי שיתגלה לו הסוד. ע"כ. וסובר ר' יהודה כיון שאף לדברי עקביא להתייראות

אל תהרהר אחריו ביום דודאי עשה תשובה, ובידו וכן תשובתו לתקן הקודם בכח התורה, דעיקר תיקון הקודם לכל החטאים עד שיהיה כמי שלא חטא, הוא רק על ידי התורה, ובחטא זה בפרט דא' בזוהר שאין מועיל לו תשובה, היינו דבתשובה לכד אי אפשר לתקן בזה הקודם לגמרי כלל רק בצירוף התורה, וזהו דיוק הלשון ת"ח שעבר עבירה בלילה אל תהרהר כו', אבל הכוונה על חטא הברית שהוא בלילה, וכמש"נ ועין גואף שמרה נשף, ועיקר גיהנם הוא על קלקולי הברית, ע"ש כל דבריו, ור"ג מש"כ בדובר צדק את א ד"ה וכל. עיין בפחד יצחק יו"כ מאמר לג אות ו ובאגרותיו סי לח, דמאמר זה דודאי עשה תשובה וקיימא בחזקתיה נאמר על ת"ח דייקא ולא על צדיקים ככלל. אמנם ראה בתיקוני זוהר תקונא חמישאה דגרס, אם ראית ת"ח שעבר עבירה ביום אל תהרהר אחריו למחרת. וכ"ה בתנא דבי אליהו רבא פ"ג. ראה בספר תקנת השכים (לרבי צדוק הכהן) לח, ב ובהגהות מהרש"ם. 234. ראה בבית יוסף אבן העזר סי' לח, דמביא בזה מחלו בראשונים: כתב רבינו ירוחם [נכ"ב ח"ד קפח ע"א] ויש

לכל מט' עשה שבין האדם לקונו כפסוק זה וכן האזהרות
יוכלנו בו כמו שיבא אחר זה :

השער השני

במה שבינו לבני ביתו וחביריו

פדק ראשון במחשבה לא הוב רעיו כדכתיב ואהבת
לרועך כמוך והוא שישמח בשמחתו
ויצער בצערו ויחשוב בתיקונו ויתעללו וידין אותו לכף זכו'
כל מה שיוספק לו עליו ואם יכריע ברעתו לרונו לחובה י
וכיחהו ולא יטור לו איבה ושנאה ואם הוא ירא שמה
ויקהו יחוש למה שהכריעו ברעתו לחובה להשמר ממנו
ואין לבקש רעתו כי אם שיתברר לו ולמי שיקבל ענתו שהוא
רודף אחריו להרעלו אז רשאי להרעלו ולהכביעו עד שיעור
שלא יוכל להזיקו ולא יותר על זה ואפילו כזה העניין ימתין
עד שיראה ממנו שרונה להשים בפועל מחשבתו הרעה ולא
קודם כי אולי גזו ולא עבד והסתכל מה שאח"ל הבא להורגך
השכם להורג שלא יקדים לרעה לא כשהוא ישיכים וישיכים
גם הוא לעמו על נפשו אם לא יוכל להנצל ממנו עד שיהרגנו
ועל כל זה לא יסמוך האדם על דעתו כי השנאה מקלקלת
הטורה אלא יקבל ענה מקרוביו וריעיו במטה' וכל זה
בשיר' שמה ויזקנו כגוף או ממון אבל כשמביישו או מקללנו
או מחרפו לא יחוש ויהיה מן הנעלבים ולא מן העלבים *

הפרק השני

כדיבור להיו' דבורו ננחת עם בני ביתו
 וחבריו כי אפי' דבר מצוה כמו עשרתן
 ערבתן וכו' אמרו שצריך לומר ננחת כ"ס בעניני הרשות
 שהיו עבר עברי שהוא מקנת כספו וכתוב כי טוב לו עמך
 עמך במאכל עמך במשתה וכו' • כל הקול' עבר עברו כקונה
 ארון לעצמו וכל שכן אשתו ובני ביתו שצרי' לחבבם ולא להרע
 להם והנהגתו היא עם שאר אנשי' כל אחד כפי מה שהוא אם
 חברו פחו' ממנו במעשה או יחס או חכמה וכדוהו ויעריכהו
 לו כאלו היה שוה לו ואם היה שוה לו ככל אלה ינהג בו יתר
 שאת ומעלה ואם הוא גדול ממנו וכיר ערכו וערך חברו
 ויכבדו כפי מה שראוי יותר ממה שחבירו מכבד אותו ואם
 יש לו מעלה אחת ולחברו מעלה אחרת יעריך מעלת חברו
 יותר ממעלתו וינהג בו כבוד ואל יפתחו יצרו להתנאות על
 חברו ואם חברו אינו כוהג בו כבוד כראוי לו לא הותר לו
 מלכבדו כשימצא אצלו ואם הוא צריך מאיזה דבר מחבירו
 יזהר מעדת החנפה כי היא רעה גדולה לרב' בפיו מה שיודע
 בלבו שאין ראוי לדברו ואומר לרשע נדיק ונמר ואדרבא
 חייב להוכיחו לחבירו האהוב אצלו כשרוא' שהוא נוטה באיזה
 צד במדרך היוט' ולא יוכיח לגדול ממנו כי אם שיתברר לו כלי
 שום ספק שראוי לתוכחה יאמר לו בדרך כבוד וענוה בנינו
 לכינוי אינו כמוהיר אלא כמזכיר לפני כבודך מה שעשית או
 דברת שנראה שהיה בזה אי זה חטא ואם היה אביו או רבו
 יאמר כתוב בתורה וכו' • ואם הוא שני לו או קטן ממנו
 ווכיחנו ולא ישא עליו חטא להלכין פניו אלא בדרך אהבה
 וחסה ככל הדברו' וכמו שכתוב ולא תשא עליו חטא ואם ידע
 לו ערוה וגירנו ולא ישתוק מללמד עליו זכות כמה שצריך •

אמר ר' יוחנן
 (מ"ג)